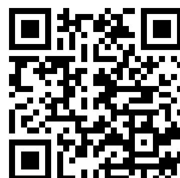
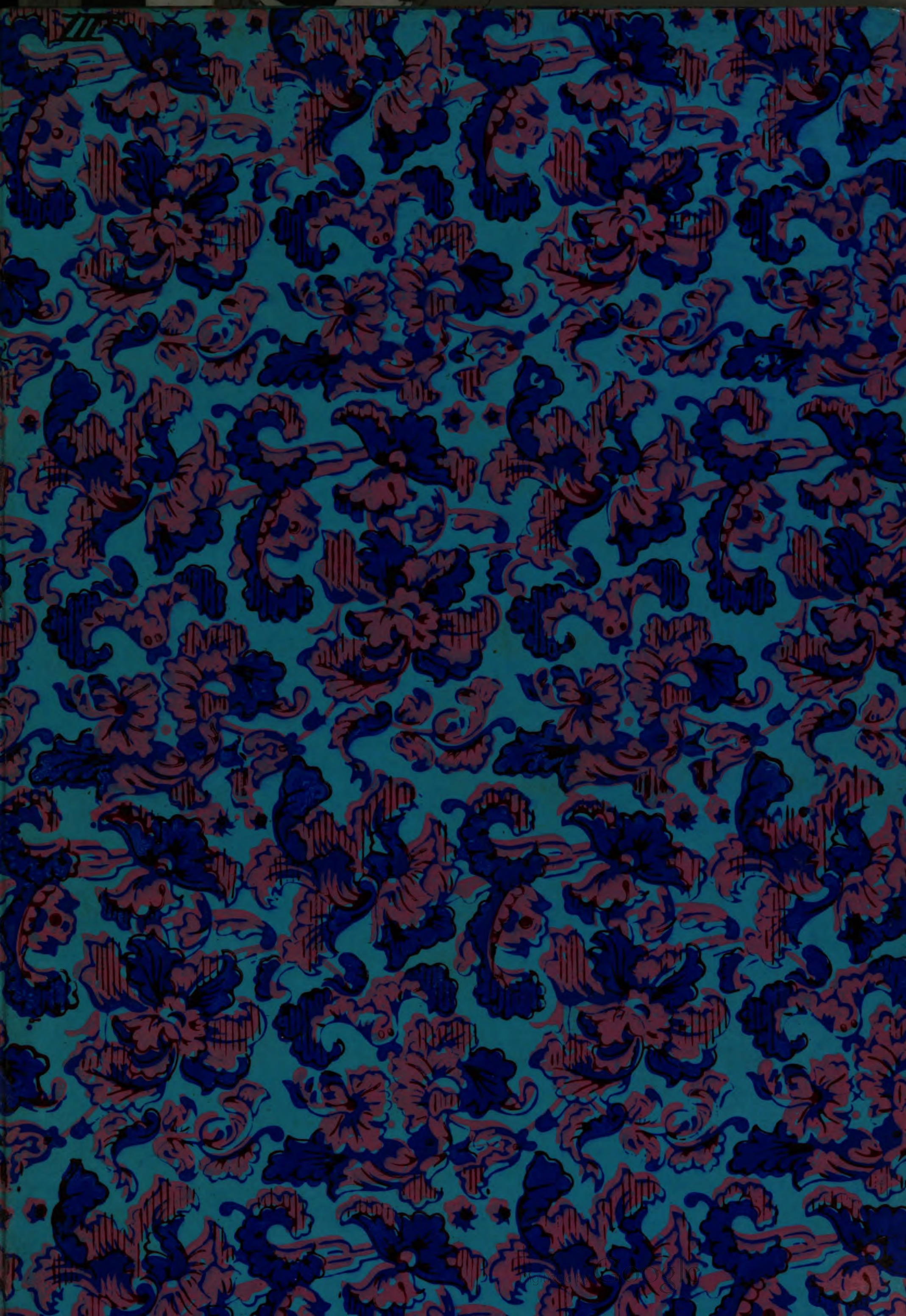
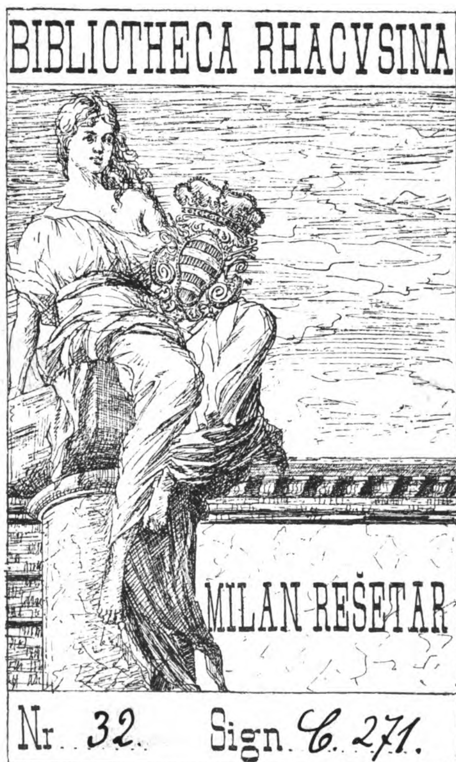

BIBLIOTHECA RHACVSINA
MILAN REŠETAR
Nr. 32. Sign. C. 271.

IZVJEŠĆE

O

C. K. VIŠOJ DUBROVAČKOJ GIMNAZIJI

KONCEM ŠKOLSKE GODINE

1872-73.

U DUBROVNIKU
Tiskom Dragutina Pretnera
1873.

A.

O Dubrovačkoj pomorskoj sili početkom novoga vijeka.

II. Dio.

(I. Dio v. u lanjskome programu).

Ni u novo doba nijesu dubrovčani mogli zapustiti svoju pomorsku silu nadasve jer su morali obezbjediti svoje brodarenje od gusara, koji im i tada zadavahu ne male i ne rijetke štete. Oni su naravno strogo postupali s njima kad bi im upali u ruke; vješala bi bila kazan od vijeća *pregada* izrečena za take ljude. Tako već prije početka novoga vijeka dogodi se Peretu zapovjedniku jedne gusarske *fuste* i njegovoj družini. Ovi *cursarius et pirata publicus, et inimicus Dei et humanae generationis* 1) bio je zadao dosta zla dubrovčanom er je plijenio njihove brodove, ubio ili zakovao dubrovčane koje bi ulovio tako da, kad bi ulovljen, nagjoše u njegovoj *fusti* trideset i tri dubrovčana zakovana. On i oni koji od svoje volje bijahu u njegovomu društvu budu osugjeni od vijeća na vješala dne 2 rujna. Osuda bi izvršena na Počam pod crkvicom Sv. Antuna; samo za neke od njih bi odgogjena ovrha. Vijeće pako zaključi da *fusta* i sve što tu bijaše, izuzam stvari otete dubrovčanom, bude razdijeljeno izmegju Marina Gundulića zapovjednika dubrovačke galije, koja bijaše ulovila Pereta, i njegove družine.

---

1) Consil. Rogat. ann. 1450; uljudno mi je ovo priopćio Gosp. Dv. Sav. Vit. **Rešetar** koj je mnogo materijala izvadio iz Cons. Rog.

Za svoju pomorsku silu imali su dubrovčani izabrane ljude, koji po višemu nalogu bavili su se oboružavanjem brodova, nabavljanjem kojijeh mudrago sprava za galije i brodove, orugja, konopa, jedara, jambora, oružja, praha i t. d. i upravljanjem posala i trošaka u oružarnici; njima bijaše poznati naslov: *proveditori dell' arsenale, dell' armamento, provisores gallearum.* Dobavljale bi se sve rečene stvari nadasve u Mlecijam i u opće u Italiji. Kad bi trošak bio velik, nalog bi dao dužd sa vijećem uslijed prošnje providura — *Rector et Consilium Rogatorum. Ad istanza dei provisori.* Kadgod vrhovni zapovjednik svojijem punomoćjem naredio bi šta se mora dobaviti, kako n. p. god. 1531 u nalogu danu dne 29 ožujka Brnji Puciću 1) *Vicenzo de Lionardo (?) armiraglio della Illustrissima Signoria di Rachusi* pristavlja: *voglio due alberi* i t. d. Kad bi se dovela naregjena stvar u dubrovačku oružarnicu, to bi bilo vigjeno i zabilježeno od *officiales quinque rationum* 2) kako se može jasno vigjeti iz jednog svjedočenja god. 1519 dne 26|6 napisanog Lucu de Franco od tijeh *officiala.* U oružarnici mogli su dubrovčani spraviti i oružati u isto vrijeme pet galija i četiri manja broda. Svi pomorski ratni poslovi bijahu pod vrhovnom upravom dužda i vijeća, koji bi odlučili koliko se brodova u slučaju mora oružati, imenovali zapovjednike i njima dali naputak za ratna poduzeća. Moć pomorskijeh kapetana izviraše dakle iz vijeća sa duždom; kad bi poduzeće imalo biti na daleke krajeve i mučno, onda bi zapovjednici dobili neograničenu vlast nad plebejske mrnare; neposlušnici, po duhu onijeh vremena, mogli su bit kažnjeni kakvijemgod pedepsami, mučenjem, kidanjem tijela i smrti. Nu vrhovni pomorski zapovjednik morao je u svakoj važnoj prigodi savjetovati se sa ostalijem podzapovjednicima pojedinijeh brodova. Mnokrat bilo bi vrhovnijem zapovjednicima naloženo da u njihovome djelovanju se ravnaju po

1) Lett. e Commiss. di Lev. knjiga od 1493 — 1568.

2) ib.

većini glasova, a i često ostali zapovjednici nebi imali glasa, nego samo pravo izreći svoje mnenje. Kad bi došlo do nužde, tad bi se oboružali i tvgovački brodovi, kojijem bi se dali vladini zapovjednici, a vlastnici i patroni brodova ostali bi u njima pravom savjetovati vrhovnog zapovjednika nadasve valjda što se tiče brodarenja.

Da dubrovčani proti ikakvoj državi nijesu mogli svoju pomorsku silu upotrebiti, to je očevidno er bijahu slabi a mlečići gospodari jadranskog mora; sila turska bijaše još ogromna, druge vlasti jake po moru; morali su dakle bježati oprezno svaku pogibelj po moru, a iskati kadgod kakvu zadovoljštinu za pretrpjenu nepravicu poslanstvima, molbami, darovima, mitom i lukavštinom a pomorsku silu upotrebiti kad ter kad proti gusarima.

Još dok su dubrovćani bili pod ugarsko-hrvackom zaštitom početkom novog vijeka, moradoše se hrvati sa gusarima, koji njimi zadavahu muke ne malo. Tako god 1505 dne 20 kolovoza bi Marinu Gučetiću dan nalog da jednom oboružanom galijom pogje do Lastova, otoka Tremiti, do Spartiventa, Zanta i dalje put istoka a i put zapada u potjer za dva gusarska broda, koja su kod Pelagoze bili oplijenili malo dana prije dubrovčane i, ako bi ih ulovio, da ih dovede sa svijem ljudima u grad 1).

Dubrovčani morali su te iste godine i ti isti dan spraviti proti njihovome sugragjaninu vlastelinu, koj se je bio dao na gusarenje puljiškijeh krajeva. To bijaše Lujo Gučetić koj usprkos svijem zabranam silom bijaše oteo stvari stanovnika Manfredonje prijatelja dubrovačkijeh i podanika španjolskijeh. U vijeću pregada 2) dne 10 kolovoza bi odlučeno, a dan poslije bi nalo-

1) Lett. e Comm. di Lev. knj. od 1504 — 1526 na listu 25-26.
2) Cons. Preg. 251. (Reš.)

ženo 1) Marinu Lukariću *capitaneo barze Jacobi de insula de Medio* da ide u potjer za Gučetićem *cittadino raguseo inimico di Dio e della republica.* Šestdeset ljudi bi odregjeno za brod Lukarićev. Vijeće osim toga naredi zaustavu svijuh pokretnina i nepokretnina Gučetićevijeh, a javno bi pozvan Gučetić da u četiri mjeseca se prikaže, inače da će se dati 1000 perpera onomu koj bi ga ubio, a 1300 onomu koj bi ga živa doveo u Dubrovnik. Malo dana kasnije on bi osugjen na globu od 500 dukata a u toliko bi naregjena prodaja svijeh njegovijeh dobara.

Dubrovački spisatelji pripovjedaju da oko god. 1516 gusari s otoka Roda, kojijem bijaše vogja neki Janaco iz Katalonje, sa nekoliko brodova plovljahu po jonskome i jadranskome moru loveći brodove i harajući pomorske krajeve; napokon pošalju dubrovačka vlastela dvije galije i nekoliko velikijeh brodova pod zapovjedništvom Andrije Červe. Ali po izvornijem pismima dubrovačkog Arkiva to je ovako se zgodilo. Gusar španjolac ili kaštiljanac po imenu Petar Fernando de Boyvilié ili de Bovadelja 2) oboruža galiju u Brindizu i stane uznemirivati pomorce jadranskog i jonskog mora, izmegju kojijeh i dubrovčane, a kod glavine Malie na istoku rta Matapana ulovi tri dubrovačka broda, izmegju kojijeh dva nekijeh Šipanjana i odvede ih u Zant. Ne ufajući dubrovčani da će Boyvilié prestati od njegova zla djelovanja, oboružaju god. 1517 dvije galije i dva broda stavivši ih pod vrhovno zapovjedništvo Miha Bunića. Drugovi mu bijahu Stjepan Benešić zapovjednik druge galije, Miho Pučić i Marin Gučetić zapovjednici brodova. Buniću bude naregjeno da pogje ovomu gusaru i drugijem u potjer po slučaju sve do glavine Malije a i do istočnog rta otoka Kandije to jest do glavine Salamuna i još dalje; a put zapada da plovi kraj Sičilije do

1) Lett. e Comm. di Lev. knj. od 1504 — 1526 na listu 27-28.
2) ib.

Malte i kraj Kalabrije i da svuda obigje mjesta i luke da ulovi ovoga gusara.

Koliko je stalo onda dubrovčanom do ulovljenja ovog gusara vidi se iz strogih naloga i iz punomoćja podanog Mihu Buniću u ovom poslu.

Nalaže mu se da obeća mrnarima plijen Boyviliéove galije, izuzam galijino tijelo, oružje, prah i olovo, da hitrije i hrabrije budu se borili proti gusarima; ako ga ulovi, da objesi ili drugačije ubije njega i još druge po svojoj volji i savjetu drugijeh suzapovjednika, i da ih kamenom o vratu baci u more, a ostale galijom ulovljenom da dovede u Dubrovnik: ako ga nebi mogao uloviti, da nastoji da ga pošlje u dno. Poviše mrnara bi mu sa suzapovjednicima dano punomoćje tako da može kazniti, mučiti i ubijati neposlušnike. 1) Nalaže mu se pako kako se mora podnositi nadasve sa mlečićem i stanovnicima mjesta, gdje bi se našao gusar; daje mu se tisuća dukata da novcem kupi zapovjednike mletačke i one rečenijeh mjesta. Ako pako nagje neke genueške brodove, od kojijeh se doznalo bilo da su poslani proti gusarom, da se s njimi spoji i usprijatelji. Nalaže mu se ipak da se ukloni mlečića koliko više uzmože.

Jedan od ulovljenijeh brodova bi oslobogjen od mlečića, koji su bili u dijelu broda. Za drugog isti vlastnik plati gusaru 500 dukata i primi natrag brod. Treći brod ostane pako u rukama gusara, er Bovadilja, koj bijaše u društvu sa Joanacom a dâ mu brod kao njegov dio plijena od njega poslije oboružan. Budući dubrovačko brodovlje pošlo u potjer gusara susrete, jedno jutro Janaca kod kumanske doline gje stoji na straži da dočeka koji brod. Joanac videći da dubrovački brodovi plove put njega

---

1) Et in ogni caso di disobedienza di alcuno possiate insieme cum lo consiglio vostro, del sopracomito della gallea et de li soprapatroni over prefetti delle navi li rei tanto in la gallea quanto in le navi tormentar, impichar, punire tanto cum pena capital quanto cum pena personal over di membra e far tutte altre cose exceptando li zentilhuomini nostri.

otigje im na susret, ali kad opazi da su oružani i da on neće moći oteti ništa, uljeze u jednu plav i pobjegne na kraj. Tako dubrovački brod ostane slobodan. Nu s tijem on ne zaglavi. Er godine 1518 u tarentinskome zalijevu ote opet drugi dubrovački brod. God. 1533 dočuju pak dubrovčani da je on pitao u cara dozvoljenje prava uzsilja na dubrovačke brodove. Nu dubrovčani, koji su bili poslali Marina Zamanju i Nika Sorkočevića ka njemačkome caru i španjolskome kralju Karlu V. da razna isposluju, dadoše im nalog da mole Karla da ne usliši prošnju Janacevu.

Šesnaestog vijeka razviju dubrovčani njihovu pomorsku silu navlastito god. 1526 proti Afrikanskijem gusarima. U deset dana dubrovčani oboružaju dvije galije, jednu *fustu*, deset velikijeh brodova i 17 brigantina. Ovi Afrikanski môri plijenjahu krajeve po sredozemnomu moru i njegovijem zalijevima i bili su sa 24 broda naumili napasti na Dubrovnik, kad ga je baš bila pohodila kuga; zato bijahu uljegli u Molunt. Dubrovčani imenuju zapovjednikom brodovlja Marina Zamanju. Dvije mletačke galije združe se s njima i otplove put Molunta. Nu gusari pobjegnu i izagju iz našeg mora, ali dubrovčani pogju za njima u potjer i van ovog mora. Oni za to poduzeće potroše 50000 dukata ili još više.

Dubrovčani morali su u ovo vrijeme mnogo nepravice podnositi od Tarentinskijeh i Brindiškijeh gusara. Da štete, koje im ovi bijahu nanjeli nadoknade, dubrovčani ne sprave pomorsku silu, nego po njihovijem agentima pitahu od napuljskog potkralja zadovoljštinu. Jedan od tijeh gusara bijaše Kola 1) ili Nikola grčki, koj fustom i brigantinom bijaše kod Drača navalio na brod nekog Ivana Slanjanina i ubio jednog od družine a dvojicu ranio. Tako još god. 1523 bila su uhvaćena negje dva broda dubrovačka od gusara a jedan drugi u Reggiu. Za to dubrovčani

---

1) Lett. e Comm. di Lev. 1526 — 1534.

pošalju Brnju Brinciolu u Napulj da od potkralja ili njegova namjestnika isposluje zadovoljštinu. Opet god. 1528 Afrikanski gusari stanu uznemirivati dubrovčane. Ovi kad dočuju, da su se ti gusari opet pokazali na blizu, sprave brodovlje pod vrhovnim zapovjedništvom 1) Pavla Jer. Gradića, a nalože dne 27 svibnja Mitru Mat. Ranjini da, ostajući podložan vrhovnom zapovjedniku Gradiću, pogje kao kapetan broda Tome Skočibuhe Šipanjanina oboružati nekoliko brodova vogjenijeh od Zamanje, Iva Mar. Bonde, Marina Bož. Gučetića i Iva Sorkočevića; ovi brodovi bijahu Andrije Helije, Antuna Parapunje, Angjela Ratkovića i Andrića. Nalaže mu se da on oruža i namjesti ove brodove izmegju Lopuda i Šipana za obraniti otoke od gusara i da navijesti otočanom pogibelj, da se spase ili u gore ili na brodove, ili u Dubrovnik, i da u ostalome bude podložan Gradiću.

Sasvijem da su afrikanski gusari mnogo štete onada nanosili svakome narodu, ipak imali su dubrovčani kod Barbarosse jednog prijatelja, koj ih je svakojako štitio. To bijaše neki Murato rob kraljev, koj imagjaše mnogo upliva kod kralja. U ovo doba dubrovačko brodarenje nije bilo sigurno kako ni u sredozemnome moru, tako ni u atlanckome. Dubrovačka vlada bila je zato prisiljena opominjati dubrovačke pomorce da paze oko sebe. Tako god 1531 Luci Lukoviću, Fr. Gradiću i drugijem bi naloženo da priopće Marinu Gučetiću zapovjedniku trgovačkog broda nalog, da brzo se nakrca i da ostavi engleške krajeve koliko prije, er more nadasve ljeti nije sigurno porad gusara svake vrsti.

Tako isto god. 1532 bi naloženo jednome dubrovačkome agentu da zapovidi Tomi Brajloviću dubrovčaninu, koj bijaše na moru kod engleškijeh obala, da se vrati zajedno sa jednom mletačkom galijom, er kod obala španjolskijeh bilo je gusara.

Dubrovčanima zgagjalo bi se da bi morali i na silu svojijem trgovačkijem brodovima služiti kakvog inostranog morovo-

---

1) Lett. e Comm. Lev. knjiga od 1526 — 1534.

gju; to bi im često moglo nanijeti pogibelj i neprijateljstvo drugijeh vlasti. Tako god. 1532 Andrija Dorija česarski morovogja bijaše u nekoj talijanskoj luci zadržao nekoliko brodova dubrovačkijeh; s toga bi poslan s darovima G. Ivan Palmotić k Doriji u Messinu i Brindiz da, ako je moguće, oslobodi barem ljude ili barem da isprosi da dubrovačkijem brodovima morovogja dopusti da službu daleko od njegova brodovlja vrše. Ova molba bi pako pismeno učinjena Doriji god. 1532 dne 26 Okt., a taj isti dan bi dàn novi nalog Franu Boškoviću da otigje put istoka, gdje već bijaše Dorija, da opet se pita oslobogjenje brodova; ali mu bi prije zapovigjeno, da prije govori s Lucom Kabužićem zapovjednikom broda i s drugijem zapovjednicima i da oni isposluju slobodu, i makar im naredi da pobjegnu ako drugčije nije moguće osloboditi se. A za opravdati se pred turčinom, te iste god. 9 Prosinca bi dan nalog Dom. Mar. Ranjini i Mar. Mat. Gučetiću poslanicima k caru turskomu, da uvjere njega o nekrivici Dubrovčana u ovomu poslu sa Dorijom, da nebi car mislio da su oni iz svoje volje poslali Doriji te brodove.

Nu opet se dogodi da Dorija god. 1532 ote drugi brod Tome Stefana Dubrovčanina za njegova putovanja put Šija. Dubrovčani opet za iste razloge listom 12 aprila i. g. zamole Doriju da pusti taj brod. Tako opet morali su ove god. po njihovijem poslanicima Šiškom J. Gučetićem i Zv. N. Palmotićem opravdati se pred Sultanom porad usiljenog udioništvovanja dubrovačkijeh brodova u ovomu poduzeću istog Dorije 1). Opet bi pisano Sim. Drag. Gučetiću 31 kol. u Peru da se prikaže Imbraimu paši i da mu u ovomu poslu dokaže pravednost dubrovčana.

Ove iste i dojduće godine prijetila je dubrovčanom opet pogibelj od Maura s mora; zato 17 lipnja bi dan nalog Ambrozu Bož. Gučetiću zapovjedniku *della fusta maggiore* da stoji oružan u dubrovačkoj luci na razpoloženje i zapovjed duždevu;

1) Lett. e Comm. Lev. knj. od 1526 — 1534 nalog dne 8 apr.

da može križati od Ljute do Grebena; ali na smrknuće da ima bit u luci. Isti nalog bi dan i Vladislavu Sorkočeviću zapovjedniku manje *fuste.* Malo dana kasnije bi naloženo Iv. Stef. Sorkočeviću zapovjedniku brodovlja sastojećeg iz galije, nekoliko fusta i brigantina, da ide tjerati za 30 milja oko Lastova dvije mauričke fuste i jedan brigantin, koj se je nalazio po prilici kod rečenog otoka, a Ambr. Gučetiću da mu bude podložan.

Opet god. 1534, kao prije i Gučetiću i Sorkočeviću, bi dan nalog Seb. Nik. Minćetiću zapovjedniku fuste, i tako isto i Z. St. Sorkočeviću.

U ovo doba dubrovčani mnogo štete morali su podnositi u Italiji, er njihovi brodovi bili bi po dopustu zakonitu plijenjeni od podanika kralja španjolskog. Početak ovijeh odnošaja bijaše taj. God. 1510 jedan brod španjolski na mjesto da uljeze u luku dubrovačku, gdje bi bio mogao biti siguran od svake pogibelji od gusara, pogje u Zaton da izbjegne dubrovačkoj carinarnici. Tamo dojedri brodovlje tursko, galija sa 7 fusta.

Ovo žestoko navali na brod španjolski tako da se sva družina turcima preda 1); pak potvori zapovjednik španjolskog broda dubrovčane pred kraljem i zamoli zaludu, da mu se da pravo *uz-silja* (rappressaglia) proti dubrovačkijem brodovima. Baštinici njegovi pitahu istu stvar u kralja, nu ni njima bi ovo dozvoljeno. Ali oko god. 1531 carica dopusti baštinicima to pravo i po tomu oni oboružaju brod da tjeraju dubrovčane. Ovako nastane za dubrovčane pogibeljno vrijeme, er ne samo carica nije bila naklona njima, nego i kralj Ferdinand bijaše protivan porad neizvršenijeh zahtijeva. Tako brod vogjen od Marina Grusanovića Nikolina u Biskaljskomu moru kod bilbajskog tijesna bi ufaćen i prodan, a Grusanović utamničen.

---

1) Lett. e Comm. di Lev. i rukopis u fr. bibl. Annali di Ragusa accoppiati da un manuscritto antico dell'anno 800 sin all' anno 1607 na l. 129.

To isto pravo uzsilja bijaše primio od cara i Ivan de Linciol Biskaljac, brodu oca kojega u Regiju bila je bila nanešena šteta od nekog dubrovčana, er je biskaljac gusarenjem živio po moru. Tužeći se ovi za tu štetu u Dubrovniku, dubrovčani počeli su bili iztraživati stvar. Ali, kako dubrovčani pišu, nije hotio dugo čekati, nego vrativši se kući pita i dobije, kako je već rečeno, pravo uzsilja. Grad Messina nastojaše pako da se dignu dubrovčanom sve povlastice, što su oni od davnina bili dobili od španjolskijeh kraljeva.

U ovoj okolnosti dubrovčani nijesu mogli upotrebiti pomorsku silu, kako je naravno, nego samo molbami osloboditi se od tolikog jada. Tako dok Doria njima brode dizaše, pošalju iz prva Miha Bucinjola k caru u Rjezno; ali on ne isposlova baš ništa od njega. Tad pošalju 1532 Miha Restića ka Karlu V, Ferdinandu njegovu bratu i k carici. 1) Restić nešto isposlova, kako se vidi iz knjiga što mu je republika slala, i iz pisma na zafalu što su dubrovčani poslali Karlu V. Car naredi da, što se tiče prava uzsilja, vidi se prije kako stoji stvar, a povlastice dubrovčana budu potvrgjene. Restić umre kad još nije bio svršen ovaj posao; a naslijede ga u istomu poslanstvu Marin Zamanja i Nikola Sorkočević. Ipak još nije bilo god. 1533 sigurno brodarenje dubrovačkijeh brodova, jer oni koji su bili primili pravo uzsilja plijenili su po puljiškijem obalami dubrovačke brodove; a dubrovčani, da dokažu svoju pravednost u poslu sa Ivom Linciolom, pišu njihovijem konsulima po Italiji da traže sudbena istraživanja učinjena proti Lincioli kao gusaru. Nu još i u Siciliji god. 1534, po prošnji istog biskaljca, bude oboružano nekoliko velikijeh brodova za tjerati dubrovčane, sasvijem da Karlo V. bio je naredio da se obustavi lov proti dubrovčanom. Zato oni pišu potkralju Sicilskome moleći ga da vrši naredbu carevu. Zamanja napokon iza smrti Sorkočevića vrati se u Dubrovnik dobivši od Karla žugjene naredbe.

1) Vigji priloge Br. 3, 4, 5, 6, 7.

God. 1525 budući iznenada u jadransko more doplovio jedan ili dva oboružana broda da škodi dubrovačkijem i mletačkijem brodovima, bude naloženo Ivu Nik. Palmotiću zapovjedniku nekoliko oružanijeh brodova, da ide tjerati te gusare do Lastova i do Visa i da ih za 4 dana čeka u kakvoj luci 1).

Poznato je pak sugjelovanje dubrovčana u afrikanskijem vojnami Karla V. God. 1535 kad njemu bijaše trijeba od brodova za svoju vojnu na Tuniz, on skupi i nekoliko dubrovačkijeh brodova. Iza sretnog dovršenja ovog poduzeća dogje Karlo u Napulj i tu zafali dubrovačkijem poslanicima na sudjelovanje njihovijeh sugragjana.

Opet god. 1541 oni su morali udioništvovati u vojnu Karla V. proti Algjeru. Četrnaest velikijeh dubrovačkijeh brodova odvede Karlo iz Španje u Afriku. Ali nesreća, koja se zgodi svemu brodovlju i svoj vojsci Karlovoj, snagje i dubrovčane, koji samo sa šest svojijeh brodova se vrate u Europu.

U to doba dubrovčani nalazili su se u nepovoljnome stanju porad pomorskijeh ratova megju zapadom i istokom, to jest izmegju kršćana i turaka. Njihov položaj i slaboća njihove državice silili su ih da po okolnostima mjenjaju i svoje odnošaje, da gledaju usprkos rata biti u dobru sporazumljenju i sa zapadom i istokom i ostati neutralnijem; nu tada o njihovoj pomorskoj sili već ne može se ni misliti, nešto jer su je oni isti bili zanemarili, a nešto jer nijesu smjeli ništa ni od turaka ni od mlečića, ploveći po jadranskome moru čas tursko, čas mletačko brodovlje, koje je plijenilo baš često obale i brodove. Ne budući u opće onada sigurno brodarenje i ne dopustajući se lako iznos kakvegod trgovine, dubrovčani podnosili su svakovrsno nasilje. Tako im se dogodi da su neki podzapovjednici mletačkijeh galija udarcima bili nagrdili nekoliko dubrovačkijeh gragjana. To isto učini i jedan zapovjednik galije mletačke sa dva

1) Lett. e Comm. Lev. knji. 1526-1534

dubrovčana i dovede do skončanja jednog od te dvojice. Te se nezgode opetuju još koj put. Dubrovčani ništa drugo ne mogu učiniti, nego moliti u Mlecima po svojijem poslanicima, da se naloži zapovjednicima mletačkijeh brodova, da ne postupaju tako divljački sa dubrovačkijem podanicima. Morali su dakle dubrovčani biti bez duha i bez sile.

Tako u ratu izmegju mlečića i turaka (1536-1539), koj se dokonča zlo za mlečiće bitkom kod Preveze, bijahu dubrovčani napastovani od kršćana da učestvuju u rat svojom pomorskom silom. Nu tada dubrovčani haračari turskog carstva bijahu u najboljem odnošaju sa Solimamom, koj njima bijaše izručio povlastice. Nu to baš ne bijaše po volji ni papi, ni kralju Ferdinandu, ni drugijem zapadnijem vladarima toliko manje koliko dubrovački nadbiskup bijaše francuske stranke, a francuzi, kako je već poznato, sa njihovijem kraljem Franom I. bijahu neprijatelji njemačkog carstva a prijatelji Solimanovi. Zato papa Paul III. (1534 — 1549) porad ovog prijateljstva dubrovčana zabrani, da im se ne prodaje oružje da se oni ne mogu oboružati. Nu mlečići, kojijem svaka pomoć proti turcima bijaše potrebna i koji u istoku od dubrovačkijeh trgovaca i dubrovačke vlade svake mirne pomoći primahu, kupujući u njih n. p. hranu (što dubrovčanima bijaše slobodno po povlasticami od turskog cara), sklone Paula III. da, za opću korist kršćanstva, pita u dubrovčana, da za ovaj rat proti turkom dadu pet galija i svotu novaca. To dubrovčani toliko manje mogahu učiniti, koliko već turci bijahu stali sumnjiti o iskrenosti dubrovčana i činiti priprave u Bosni namjerom napasti na Dubrovnik, misleći da je on već stupio u savez sa kršćanom. Zato dubrovčani, pričekavši papina poslanika svakovrsnijem odlikovanjem, otprave ga sa obećanjem da će njihov poslanik otputovati koliko prije u Rim k papi. Kliment Ranjina dominikanac poslan k papi ovrši svoje poslanje tako dobro, nijekajući ipak svako udioništvovanje dubrovčana u rat, da papa se zadovolji sa kršćanskijem vladami.

Nu ove iste godine moradoše dubrovčani pretrpjeti od papinskog brodovlja nemili udarac. Papinsko brodovlje od 16 galija dogje pod Lopud pod zapovjedništvom Aquilejskog patriarhe Marka Grimana. Ovaj otigje u Captat i primi na dogovor neke dubrovačke plemiće; a providur sa 12 galija oplijeni nemilo vas otok i ulovi vlastelu, kapetane i 150 mrnara. Dubrovački poklisari tuže se u Molunti Patriarsi. On kazni krivce, vrati otete stvari i oslobodi sve dubrovčane izuzam nekoliko valjanijeh mrnara, koji budu povedeni u Sv. Mauru k brodovlju kršćanskome, izmegju kojega se je nalazilo 13 dubrovačkijeh trgovačkijeh brodova, koje je Karlo V. bio uzeo u službu.

U toliko ostalo brodovlje kršćansko t. j. 180 brodova vrati se u zapad i uljeze u Boku kotorsku opakijem namjerami. Sastane se ratno vijeće, u komu se je dogovaralo ima li se udariti na Erceg Novi ili na Dubrovnik. Za Dubrovnik zauzme se Dorija i drugi, tako da se odluči napasti na Novi, koj bijaše u turskijem rukami. Dubrovčani pristrašeni pošalju poklisare da mole zapovjednike brodovlja, da se ne napade na njihov grad. Kršćansko brodovlje otputova put raznijeh jadranskijeh luka, nu španjolci oplijene Konavle, a mlečići otmu četiri dubrovačka broda krcata žita u Captatu. Dubrovčani, koji bijahu na brodovima u ovoj vojni kršćana proti turcima, budu zakovani i pridržani od Aquilejskoga patriarhe. Tada se Soliman zauzme za dubrovčane i stane zahtijevati od mlečića da puste otete dubrovačke brodove; bez toga da neće sklopiti mir.

Još u cijeloj prvoj polovici XVI stoljeća dubrovčani su svakojako po moru vigjali u pogibelji njihovo brodarenje i trgovinu; zato su i svojom slabom pomorskom silom i dopisivanjem nastojali osjegurati se što je više moguće bilo. Trgovini njihovoj bijaše ne mala škoda što inostrani brodovi krcati vina ili druge trgovine, krijući bi doplovili do dubrovačkijeh krajeva na štetu dubrovačke javne blagajne. Zato god. 1542 oboružaju dubrovčani njihovu tadašnju malu fustu i dadu dne 7 kolovoza na-

log Vic. Pucića da svaki dan obdan plovi od Župe do Grebeni gledajući da se nijedan brod ili plav kradomice ne dovuče pod kraj. Nu nijesu tada dubrovčani slobodno ni za tu svrhu mogli upotrebljavati svoju pomorsku silu, jer mletački *kapetan zalijeva* Pandolfo Contarino zabrani dubrovčanom da ne izlaze njihovom fustom iz luke, jer inače bi je ulovio, kako se je bilo već godinu prije dogodilo istoj fusti oboružanoj za istu svrhu. Oba dva puta bili su prisiljeni dubrovčani moliti mletačkog kneza da se dostoji narediti, da slobodno plovi njihova fusta. Mlečići bi još češće dubrovčanom po moru škodili i ulovili i razoružali njihove oboružane brodove 1) i često iskrcavši se na kraj, napali bi na dubrovčane 2).

Gusari pako raznijeh zemalja često ih uznemirivahu. Jedan tarentinski oboružani brod bijaše god. 1544 oplijenio obale dubrovačke. S toga dubrovačka vlada oboruža tri broda i naloži dne XXI svibnja gorirečenome V. Puciću da ide u potjer za ovijem gusarom do Lopuda, Mljeta i Gjulijane i da na kakavgod način uhiti taj gusarski brod, pak da ga dovede u Slano, gdje će čekati dotične naredbe iz Dubrovnika.

Što se tiče slobode njihova brodarenja, oni su je bili osjegurali u doticaju jedne velevlasti ne pomorskom silom nego ugovorima; turci najme u povlasticami podijeljenjem dubrovčanom bijahu utanačili, da im je slobodno brodarenje i da niko od njih ne može biti zarobljen. Kad bi kakvi gusari, ako bi bili turski podanici, kakvu štetu nanijeli dubrovčanom, ovi bi na na temelju tijeh povlastica pitali zadovoljštinu. Tijeh je slučajeva mnogo, ali ne navagjam nego jednoga. Neki gusar ili zapovjednik turskog brodovlja, Darkut Rasi po imenu, bijaše u genueškom zalijevu oteo brod nekoga Marka zatonjanina i druga dva broda sa ukupno 130 ljudi, koje naravno bijaše zarobio. Neki Ventura Stonjanin idući u Algjer primi god. 1545 dne 7 studenoga na-

1) Lett. e Comm. Lev. Nalog Seraf. Zamanji die 12 nov. 1547
2) „ „ „ „ „ Seb. Nik. Minčetiću die 5 Julii 1544

log da pita oslobogjenje tijeh ljudi na temelju povlastica dubročanom podijeljenijeh od turskog cara, koje ustanovljuju da nijedan dubrovčanin nemože biti zarobljen. Slično pišu dubrovčani god. 1547 dne 21 veljače *Mehmetu kralju Algjerskome* pripovjedajući mu, kako Darkut Rasi i drugi sa mnogo oružanijeh brodova bijahu oteli dubrovačke brodove i zarobili ljude, i opominjajući ga na njihove slobode i povlastice.

U drugoj polovici XVI vijeka dubrovčani su udioništvovali u pomorskijem ratovima drugijeh vlasti i pretrpjeli od ratnijeh brodova mnogo štete. Tako god 1550 u bitci megju turcima i Ivanom Cerdom vojvodom Medine Coeli kod Tripolisa, u kojoj ovi pošljedni bi potučen, nalazilo se je i šest dubrovačkijeh trgovačkijeh broda; a god. 1565 budući Soliman poslao Piali-Pašu na osvojenje Malte, dva dubrovačka trgovačka broda u Volu budu od ovog paše oteta.

U drugoj polovici XVI. vijeka nastaje za Dubrovnik vrlo teško vrijeme, jer tada silno brodovlje tursko i kršćansko bijaše u žestokoj borbi. Nije čudnovato dakle da bez ikakve znatne pomorske sile, dubrovčani, na koje velike vlasti i po moru i po kopnu mogahu lako napasti, pristrašeni izvanredno, svaka srestva upotrebiše da se ne svade ni s jednijem ni s drugijem, nego da svakome dokažu njihovo prijateljstvo. Straha im zadavaše nadasve turčin, kojemu najlakše bijaše ne samo s koje mudrago strane napasti na njih, nego još i drugačije im škoditi. Oni bijahu turski haračari i kao taki, sasvijem da plaćahu godišnji harač, imadijahu mnogo povlastica. Ako bi se dakle turkom neprijatni pokazali, mogli bi povlastice izgubiti a teži harač plaćati. Nu i kršćanske vlade mogle su im skoditi. Papa, onda još moguć, lako je mogao kršćanske vlasti suproć Dubrovnik nagovoriti; Mleci njihovi susjedi bijahu silni i njima ne odveć nakloni; car nijemački mogaše i on veliku silu upotrebiti i zajedno sa drugijem vlastima združiti s Mlecima proti dubročanom. Nije dakle čudnovato da su se Dubrovčani, misleći samo

za svoj spas, za svoju slobodu, brodarenje i trgovinu najiskreniji prijatelji pokazivali toliko kršćanima, koliko turcima. Zato počamši od 1566 god. dužd sa vijećem na svoje ime obavijestio bi tursku vladu o micanju kršćanskijeh vojska i brodovlja; a s druge strane podmetnutijem imenom obavjestio bi kršćanske vlade o micanju turaka 1).

U ovoj vojni god. 1566 turci im pitaju dva puta da im dadu priprave i ljude za gragju nekoliko galija; nu to oni ne učine, pak do brzo počmu biti napadani od turaka i mlečića. Turci bijahu rasrgjeni, jer ulak talijanski, koj bi od dubrovčana nosio vijesti vladami talijanskijem, pobjegne u Tursku, poturči se i sve ispovjedi. Dubrovčani nastojahu ublažiti turke, a skupe njihovo brodovlje god. 1566 i, imenovavši za zapovjednika Lukarića, dadu mu dne 29 kolovoza nalog da, uzevši ljudi i još brodova, ide motriti galije koje su se bile prikazale blizu grada.

God. 1570 i 1571 trajaše pogibelj, er brodovlje tursko i kršćansko bijaše u pripravi; a uskoci navaljivahu na dubrovačke krajeve. Dubrovčani stanu se oboružavati i nalože pomorcima da se vrate u Dubrovnik, a god. 1571 Mih. Vl. Sorkočević da po vas dan plovi galijicom oko Dubrovnika, a obnoć da na ušću luke stavi prijeko kakav brod da zatvori luku; pak stanu pitati zaštitu od zapadnijeh vlada a poslije bitke god. 1571 priporuče se Don Juanu Austrijskome.*)

Antun Vučetić.
gimnazijalni učitelj.

---

1) Sravni Prilog Br. 7 i 8.

*) Za ovaj dio radnje pomogle su me nadasve slijedeće knjige iz Arkiva.

1 — Lett. e Comm. Lev. I. knj. od 1504 — 1526. — II. 1526 — 1524. III. 1493 — 1568. IV. 1401 — 1570 V. 1571 — 1573 VI. 1542 — 1548. VII. 1575 — 1580 VIII. 1558 — 1560

2 — Lett. e Comm. Pon. 1570 — 1566.

PRILOZI.

1.

(Izvod)

Rector de Ragusi cum el suo Conseglio de Pregadi. Al nobile et savio Ser Michiel Nic. de Bona Capitaneo dolle due gallee et due navi nostre armate.

Diletto nostro Cittadino salute.

Commettemo in nome di Dio e de la gloriosa Vergine e di Messer santo Biasio protettor nostro debiate partirne de qua cum ditte due gallee et due nave nostre le quale habiamo armato per andare a trovare lo profano et perfido corsaro inimico nostro Dom. Petro Fernando de Boyviliè come se dice essere francese ovvero spagnolo capitaneo de uno galleone armato l' anno passato a Brindize e lo quale ha fatto molti danni alli navili e subditi nostri. Et nominatamente nelle aque de' Cavo Malia in Levante ha preso tre nave nostre, et pare che non sia per cessare et levarse dalla sua perversa dispositione et impresa. Impercio contro lui ve mandemo per vindicarse, et cussì voi cum ditte gallee et nave nostre armate andareti alla via del Saseno et sboccando fora del Colpho drizzarete el Camin verso xoso la isola del Zanto, dove li nostri hanno lassato de proximo el ditto Corsaro. In lo qual camin schiverete Corpho et schivarete quanto che poterete le gallee della Serenissima Signoria de Venetia tenendo modo et via de non scontrarle. Avendo voi la sua persona cum lo suo galleone in le mane vostre, subito el ditto Dom. Petro Fernando cum li principali compagni da dodici in zoxo quali parera a voi, impicarete e morti somergereti in mare cum saxo al collo a cadauno et lo suo galleone cum tutto el resto della sua zurma menarete ad Ragusi; habiando voi advertetentia che de li corredi et munitione del detto Galleone se faza bona et diligente custodia, ma tutto el resto darete a saccho alla zurma nostra segondo l è de costume adzio che più animosamente se pongano al sbaraglio et investire dito galleone per speranza del guadagno.

Non trovando voi questo nostro inimico in alcun luogo fino Cavo Malia, in tal caso volimo che debiate passare avanti zoxo Candia et cercarlo a Grabussa dove l'è reduto de corsari et

in porto Binacho et in altri porti fin Canea et se bisognerà fino Cavo de Frascher onde sono circa 18 miglia fin la città de Candia. Et andando più oltre se vi parerà fino a Cavo Salomon sempre spiando et cercando ditto nostro inimico per tutti i scogli et porti de ditta isola di Candia et non trovandolo fino ad porto Cavo Salomon possiate andar fino a Xailo dove l'è Signor et ducha de Nichsia et e principale reduto de Corsari. Ma se per caso lo trovaste in qualche porto o locho habitato de prefati Venetiani o turchi dove fosse reggimento et sufficiente deffensione ad poterne contrare, pregherete el reggimento ovvero prefetti de tal locho habitato, che voglino darvelo in mano ovvero cazarlo del dito porto, et dandovelo o cazandolo, voi seguirete come e deto. Ma non essendovi dato in mane vostre ne essendo cazato, ve damo libertà che possiate donar et spender da ducati milla in zoso cautamente et in segreto cum consiglio de altri zentilhuomini, sopracomito de l'altra galera et prefetti delle nave per aver detto inimico in mane vostre et non potendo voi ottenere lo intento cum pregare ne cum dito dono, in tal caso protestarete e mandarete Ser Stephano Benessa cum la sua gallea alla Excellentia del proveditor de l'armata della Serenissima Ducal Signoria de Venetia, se trovarete notitia che lo si trova in qualche loco non lontano in discretione vostra ad gravarse et pregar la sua Excellentia che se degni di farvelo dar in mane vostre come ladro ed inimico vostro et de molte altrenatione de cristiani. Et se per caso la sua Excellentia non se voia inclinar al voto vostro, in tal caso fareti tentar secretamente appresso la sua Excellentia et offerirli dono de ditti ducati mille o da li in zoso dandovelo in le mani come meglio poterete cum ditto conseglio de ditti altri tre Zentilhomini cum voi, del qual conseglio sempre, quando ve achadera fare, se intenda la miglior parte, quale parera ad voi concorrendo cum dittoparer almancho un de altri tre predetti zentilhomini. Non trovando voi lo dito corsaro inimico nostro in quelle parte de levante se haverete information che 'l sia passato in le parte de Calabria ovvero de Sicilia, andarete a quella via ad cercarlo et perseguitarlo, et andando voi verso Sicilia lo cerchareti dentro fin a Malta incluxive. Et se lo trovaste in qualche parte de alcuna citta, o loco dove fusse disceso il dit to corsaro per modo che poi non se potesse pigliare, in tal caso voi rechiederete li presidenti et habitanti de tal città o loco che ve lo dagano o ver che non ve impediscano ad pigliarlo, et non essendo voi exaudito li fareti protesto e contro quelli che ve contrasseno pigliar lo vostro inimico; o veramente tentarete cautamente de poterlo haver cum spesa preditta de ducati mille in zoxo, come meglio ve parera et dove vi achadera protestar cum tutto questo vostro viaggio. Tali protesti farete per

mano del commessario, quale menate cum voi et in quelo evento. che vedarete meglio con Domine Dio e mediante la intercession de misser Sto Biasio tornarete ad noi.

Per ogni risposta ve habiamo dato li privilegii che habiamo da la catholica Maestà del re di Spagna et dal grande Signor Turcho, li quali monstrarete, dove vi achadera el bisogno.

Ad voi et Stephano Sym. de Benessa sopracomito del l'altra gallea et ad Michiel de Poza et Signor Marino Mart. de Göze soprapatroni over prefetti delle due nave vostre comettemo che in tutto e per tutto debiate obedir al pto. Ser Michiel. Se trovarete la nave de Nicolò di Francesco da Zuppana prexa dal ditto Corsaro in le acque di Cavo Malia la septimana santa passata, voi la pigliarete se poterete, et lo recommanderete in poter et governo del detto Nicolò el quale viene cun voi, non essendo in mani de Venetiani nè venduta. Et dove havarete lo inimico predítto, se saranno alcuni navilii nostri, et ad voi parerà che ve possano esser di qualche ajuto, comandarete alli patroni et marinaj da parte nostra che siano appresso di voi ad pigliare detto scelerato nostro inimico.

Se trovasti alcuna fusta o altro legno armato de altre natione de cristiani, over de mori et cognoscesti che fosse di mal fare piglaretelo et menaretelo a Ragusa exceptando sempre turchi e venetiani.

Ve habiamo dato ducati do millia per rapporto adzio che bisognando possiate dar refrescamento alla zurma si delle gallee come dèlla nave et che possiate far li doni come se contiene in la Commissione per aver in le mani ditto inimico nostro, delli quali renderete bona razone.

Et perchè intendemo che la ill. Signoria de Genova ha armato una Characha et doi gallioni . . . . . . contro dito corsaro, per la qual cosa se in qualche loco ve accadesse schontrar ovvero trovar detta armata genovese, volemo che debiate visitar el Capitano de quella smondando et andando a lui et dicendoli la cazone della vostra navigatione et ve amorezarete cum la sua magnificentia et commemorarete la anticha amicitia la qual fu sempre intro quella inclita Città de Genova et la nostra Repub. cum ogni demonstratione de amore et reverentia.

Trovando voi el dito Corsaro perfido inimico nostro, se per caso non poterete haverlo in mane vostre per alcuna violentia ne modo, in tal caso ve ingegnarete de ponerlo al fondo overo bruzarlo come poterete.

Ovaj je nalog dan prve pogodine 1517.

2.

Comisio Nobilis S. Dymitri Math. de Ragnina Capitanei navium.

Rector de Ragusi cum el suo Conseglio de pregadi. Allo nobile et savio Dymitri Math. de Ragnina deputato da noi per Capitaneo in la nave di Tomaso Skocibuca di Zuppana, et, per essere di maggior età che li altri, deputato ancora per capitano di tutte le altre navi Salutem.

Iza naloga što mu se daje, slijedi:

Et in ogni caso che avenisse voi trovarete ordine et mandato dal capitano della armata et galea Ser Paulo Hier. de Gradi. Vogliamo che voi dobbiate exeguir quando vi ordinarà e che li siate ubbidiente con li altri capitani. Con voi saranno gl' infrascripti Cap.
S. Sarachino Ors. d. Zam.º Cap. in la nave di Andrea d' Helia
S. Gioani Mar. d. bonda Cap. in la nave di Ant.º Parapugno
S. Marino Nat. de Goze Cap. in la nave di Angelo ratchovich
S. Gioani Sfr. de Sorgo in la nave del figlio de Andrich
u viječanjima mora dati svakomu glas i pozvati *patrune.*

Dat. Rag. 27 maji 1528.

3.

Littere misse Imperatori Carolo.

Invictissime atque gloriosissime Domine et Imperator semper Auguste, Domine noster semper observantissime.

Mittimus ad. Ces. M. tem vestram Michaelem Restium nobilem nostrum, qui has litteras nostras reddet quorumdam negotiorum nostrorum gratia, que nostre reipublice haud parvi referunt; supplicamus humiliter: dignetur Majestas Vestra pro sua benignitate et clementia, que undique se diffundit quamque nos pluries experti sumus et sensimus, predictum Michaelem nostrum audire et iis, que M. V, referet, fidem habere ut si nos loqueremur; mox supplicamus pro ea devotione ac observantia, qua

semper sumus prosequti, et prosequimur Ces. Maj. Vestram ut, habita angustiarum nostrarum, in quibus continue versamur, ratione, innocentiaque nostra considerata, a calumnia, que nobis falso obretitur, sic ipsum Michælem Maj. vestra expediendum mandet, ut nos speramus, clementiamque suam et benignitatem, quam nemo est inter mortales qui non admiretur, nobis non deneget.

Dat. Rhagusii die XX Nov. 1531.

4.

Beatissime Pater post pedum oscula beatorum.

Jactura, qua facit hec nostra civitas in regno Neapolis ob repressalias contra nostrates concessas, cogit nos et impellit de summa hac iniquitate et injustitia Carolum Cæsarem certiorem facere. Et quoniam viri D. Marinus Zamagnus et Nicolaus Sorgius oratores nostri hac nunc de causa ad ipsum Cæsarem se conferunt; rogamus Sanctitatem Vestram, quam ipsa prope Cæsarem suprema sit auctoritate, velit pro sua in nos solita liberalitate et clementia prædictos oratores omnesque res nostras Imperatori Carolo commendare; quod ut Sanctitas faciat summopere rogamus et eidem precamur felicitatem.

21 dec. 1533.

5.

Iuvictissime Domine et Imperator semper Auguste, Domine noster semper observandissime.

Quum multa sint, quæ causa nostra Caesaream Maj. vestram cognoscere par est et decet, ob id mittimus Dominos Marinum Zamagnum et Nicolaum Sorgium patritios et oratores nostros. A quibus Cæs. Maj. V. benigne accipiet, quæ jussu et nostro sibi nomine referrent. Quapropter rogamus Cæs. Maj. V: velit iis eamdem fidem, quam nobis coram loquentibus, exibere præstar, mox ut speramus eos celeriter expedire; expectamus enim Cæs. Maj. V. pro sua in nos solita benignitate et Clementia, rebus nostris salubriter consulturum.

Isti datum.

6.

Serenissima et molto Sublime Signora Reina et Imperatrice.

Per alcune cose non di piccola importanza, mandiamo alla catholica Maestà Vostra S. Marino Zamanja et N. de. Sorgo gentilhuomini et ambasciatori nostri, ali quali sua catholica Maestà prestarà la solita sua benigna et grata udienza con piena ed ampia fede di quanto che gli esporanno in nome nostro, supplicandola si degni prestamente farli espedir et questa città nostra haver per recomendata.

Isti datum.

7.

Sacra Regia et Ces. Maestà!

Per nuova di Constantinopoli si sa che il turco fa providimento d'un esercito molto grande per terra ferma, per andare come si dice sotto Vienna — i t. d.

Di Narenta 1 Febbraio 1566.

Horatio Lauretano.

8.

1. martii 1566.

A Ser Sim. Mar. de Menze etc.

Il Rettore etc. Desiderosi secondo l'istituto nostro tener avisata di tutte quelle nuove, che intendiamo delli. Principi christiani, sapendo questo cosa essere desiderata da sua Altezza, onde avendo noi inteso alcune nuove, ci è parso per fante a posta con ogni celerità mandarvele in iscritto acciò le possiate riferir subito all'Ill. S. Mechmet B.a — i t. d.

B.

HORACIJA FLAKA

POSLANICA PIZONIMA

O Pjesništvu.

(Prevod)

Ljudskoj glavi konjsku grivu
Da bi slikar pridružio,
Pa na uda svakakova
Šaro perje navlačio,
Tak' da žena zgara liepa
Na rep svrši grdne ribe:
Nakaz takvi, prijatelji,
Da pred oči vama stave,
Smjeh uztegnut bi l' ste mogli?
Vjerujte mi, o Pizoni,
Takvoj slici sasvim slična
Bila bi vam knjiga ona,
U kojoj se predstavljaju
Prazne misli neuredne,
Košto su vam sanjarije
Bolesnika u ognjici,
A ni glava niti noga
S jednim likom neslaže se.

Slikarima i pjesnikom
Vlast jednaka svegj je bila
Štogod hoće sve da smiju. —

Mi to znamo, pa uzajmno
To pitamo i dajemo,
Al ne tako, da se krotko
Sa krutime družit može,
Da se guje s pticam legu
A jaganjci sa tigrama,

Uzvišenim počecima,
Koji mnoga navještuju,
Čestokrat se prišivaju
S obe strane grimiz - traci
Da blištaju iz daleka,
Kad žrtvenik i dubravu
Opišuju Dijaninu,
I tiek tiha potočića
Po krasnijem livadama,
Ili plahu Rajnu rieku,
Ili dûgu kiševitu;
Sve je liepo, ali ovgje
Tome mjesta sada nije;
Ti bi možda i čempresa
Krasno znao narisati;
Što to valja, kad potopnik
Tebi plati da naslikaš
Kako jedva živ uteče
Iz svog broda utopljena?
Krasan sud se tvorit poče:
Kolo u krug vrteći se
S kog' uzroka vrč postade?
Bilo, velim, štogod hoćeš
Jednostavno nek je samo.

I to još ter pamti, oče,
I sinovi vrjedni oca,
Veći dio nas pjesnika
Varamo se po prilici:
Ja se trudim kratak biti,
Pa taman ti tad postajem;
A sitnice ko prebire
Oslabe mu duh i žile;
Onaj drugi nadut vam je
Čim se diže pod oblake;
Po zemlji se vuče i gmiže
Ko se odviše plaši oluje;
Na načine čudnovate
Ko svegj želi razvlačiti
Stvar u sebi jednostručnu,
Vepra stavlja megj valove
A u goru pliskavicu:
Ko vještine nema dosta,
Posrnuče uprav tada
Kad se čuva od zablude.

Kraj učione Emilija
Od kovača naćeš koga
Da će nokte i meke vlase
U tuč vješto urezati;
Al mu je glavna radnja loša,
Jer sve ujedno složit nezna.
Da pjesničko kakvo djelo
Ja imadem sastaviti,
Onakome sličan biti
Nebih ragje ja volio,
Neg' imati crnu kòsu
Crne oči i nos krivi.

Breme vašoj prama snazi
Vi uzmite kad pišete,
Te za dugo vi mjerite
Što vam legja podniet mogu
Štoli za nje nesnosno je.
Ko pram sebi predmet uzme
Njega izdat nigda neće
Ni rječitost ni red jasni.

A redu će krepost biti
I krasota, kako cienim,
Da što ovgje a što ongje,
Nešto prije nešto poslie,
Svaka bude na svom mjestu;
Jedno izbere drugo odbaci
Ko podugu pjesan slaže.

I od rječi u izboru
Opreznosti stroge treba.
Tvoj će govor vrstan biti
Ako iz rieči poznatijeh
Novi izraz vješto složiš.
A kad bi ti treba bilo
Novim stvarim nadjet ime,
Ti ćeš skovat rieči nove
Što ne čuše naši stari
Dok još bješe pod pregačom;
A to će ti biti prosto,
Ak' umjeren u tom budeš;
Takve rieči novog' kova
Imati će svoju vrjednost
Ako iz grčkog vrela izviru
Na naš kalup navrnute.
Zar Rimljanin uzkratiće

Virgiliju i Variju
Onu oblast što podade
Ceciliju i Plautu?
Priniet štogod ako mogu,
Zašto bi mi zavidio,
Pošto nam se obogati
Naš narodni jezik stari
Po Katunu i Eniju,
Koji mnoge stvari nove
Novim rječma naznačiše?
Bilo je prosto i biće vazda
Izdat novac novim kovom.
Kako gora svoj list mjenja
Pri zahodu svakog ljeta,
Te joj staro već otpada:
Tako i rjeći starodavne
Mjesto novim ostupaju,
Koje poput mladićica
Zelene se i cvjetaju.
Pljen smo smrti mi i djela:
Bilo more ogragjeno
Prot sjeveru za brodove,
Što je radnja baš kraljevska;
Il neplodno blato odavna,
Po kome se veslat moglo,
Što sad teški lemeš čuti
Te gradove bliže hrani;
Ili rieka sjedbi škodan
Tek navrnu boljim putem;
Djela umrlih nestatiće:
A kamoli da riečima
Čast i ciena vjek ostanu.
Mnoge će se pomladiti

Rieči što su već otpale,
A propašće, koje sada
Njeguju se pune časti,
Ak' običaj to ushtije
U koga je vlast i pravo
I zakoni još govora.

Čine vogjâ i kraljeva
I žalosna bojna djela
Na koji se način pjeva,
Omir nam je to pokazô.
S dvovrstnijem stihovima
Sprva se je naricalo,
A poslije i radosna
S' njim se čustva izjavljala.
Dali koje prvi iznašo
Sitne stihe elegjiske,
Slovničari prepiru se
A parba je još pod sucem.
Arkiloku za oružje
Ljuti bjes mu jambe stvori;
A poslije i igrokazi
Bili smješni il ozbiljni,
Ove vrste stihe uzeše,
Za dvogovor jako zgodne
Nad gungulom od svjetine,
I za čine baš rogjene.
Da bogove i junake
I hrvača dobitnika,
I na trku najboljega
Konjanika slavi i pjeva,
Pa slobodne napitnice
I za čime mladost čezne,
Vila guslam to povjeri.

Opisane te razlike
I slog sličan svakom spjevu,
Ako neznam il nemogu
Ovršiti kako treba,
Zašto ću se pjesnik zvati?
Zašto luda radi stida
Neću voljet naučiti
Neg' neumjetan vazda ostati?
Šaljiva se igra neda
U žalosne stihe svesti;
A večera Tijesteva
Isto mrzi i prezire
Da se u prostu pjesmu spjeva,
Nazuvaka tek dostojnu.
Neka svaka drži mjesto
Što pristojno nju dopade.
Ali kadšto glas podignu
I šaljivi igrokazi,
Te kremete rasrgjeni
Na sva usta prieti i kara;
A žalosno lice često
Smjerenim se glasom tuži,
Pa Telefo i Peleo,
Kad su bjedni u prognanstvu,
Naduvene rieči od pednja
Obojica na stran bace,
Ako srce slušaocu
Ganut žele svojom žalbom.

Nije dosta da su liepi,
Nek i sladki budu spjevi
Da privlače kudgod hoće
Duh ganuti slušaoca.

Kako smjehu tako i plaču
Pridruži se ljudsko lice:
Ako hoćeš da ja plačem
Valja da ti prvo žališ;
Tad će mi se ražaliti
Na tvoj udes gorko srce,
O Telefo i Peleo;
Ako svoju slabo ovršiš,
Smijaću se il ću driemat.
Licu sjetno neveselu
Pristoje se rieči tužne
A srditu pune prietnje;
U šaljivca riječ je smješna
A svegj stavna u ozbiljna.
Narav bo nam prije unutri
Zbudi čuvstva slična zgodi
Bilo dobroj il nevoljnoj,
Pa na radost il na sržbu
Potiče nas protiv volji,
Il nas skući na tle doli,
Te nas teškom tugom davi;
Jezik zatim tumač joj je
Čuvstva u duši pobugjenih.
Ne bude li govor sličan
Sasvim stanju predstavljača,
Grohotom će smijati se
Konjanici i pješaci.
Razlika će mnoga biti
Govorili ko od bogova
Il odličan junak koji;
U godinam zreli starac,
Il u cvjetu vatren momak;
Plemenita jel' gospogja,

Il brižljiva dojilica;
Jal' trgovac skitalica,
Ili težak zelen-njive;
Iz Kolkide il Sirije,
Rogjen u Argu ili Tebi.

Il glas sliedi, spisatelju,
Il što izumiš nek je slično.
Proslavljena ako Akila
Ti na prizor opet staviš,
Hitar, srdit, tvrd, nemio
Neka nieče da za njega
Igda 'e zakon stvoren bio,
A oružjem sve prisvaja.
Medea će zvierske ćudi
Uvjek biti preokrutna,
Ino plačna, Io pusta,
Niedna vjera Iksione,
A Oreste svegj uskošen.
Ako štogod nepoznata
Ti predaješ pozorištu,
I osobu novu iznosiš,
Neka bude kakva poče
Sebi slična sve do kraja.
Zamišljeni predmet opći
Trudno 'e svojski predstaviti;
Tebi 'e lašnje složit drame
Crpeć predmet iz Iliade,
Neg' li prvi pokušati
Što spjevano još ni' bilo.
A gradivo zajedničko
Svojinom će tad postati
Ak' u prostom uskom krugu

Nebudeš se svegj vrtio,
Ni rieč po rieč, tumač vjeran,
Ti nebudeš prevagjao;
Niti drugog' sliedi u tiesno,
Odkle ostupit pak ti uzbrani
Stid il zakon umjetnosti.

Tvoj spjev nećeš ti početi
Kô ciklički pjesnik jednoć:
„Ja ću sreću i nesreću
„Prijamovu sad pjevati
„I boj slavni plemeniti.“ —
Šta će vriedna obećanju
Taj hvališa pokazati?
Brdo ragja, a kad tamo
Smješan mišić van izlazi.
Gle koliko pametnije
Ko nesvjesno ništ' nesnuje:
„Kaži der mi, vilo, muža,
„Koji pošto Troju osvoji
„Mnogih ljudi običaje
„I gradove mnoge vidje.“
On nemisli dim iz sjaja,
Već iz dima svjetlost dati,
Da za time on predstavi
Nam čudesa nevigjena,
Antifata i Ciklopa
Strašnu Šilu i Karidu.
On povratak Diomeda
Pripoviedat nepočimlje
Od propasti Meleagra,
Nit' trojanski boj žestoki
Od Ledini dvaju jaja.

Svegj pospješno koncu teži;
A u sredu dogogjaja
Slušaoca on priteže
Kan da su mu već poznati;
A na stranu sve ostavlja
Što u spjevu nebi sjalo:
Pa se tako on izmišlja
I istinu s lažim' spleće,
Da se srieda s krajem slaže
A početak sa sredinom.

Ti sad čuj me, da ti kažem,
Što ja ištem i puk samnom
Ako želiš da te mnoštvo
Sluša i hvali sjedeć mirno,
Dok zavjesa kad se spusti,
Pojač rekne„ vi pljeskajte“:
Imaš pazit na običaje
I na ćudi raznolične
Da opišeš pak pristojno
Prevrtljive u mladoj dobi
I u zreloj postojane.
Pošto djete progovara
I korakom stalnim stupa,
Jedina je njemu želja
Svrsnicima tvorit igre,
Sad se srdi, sad se smije
I ćud mjenja svakog' časa.
A mladiću golobradu,
Kad se oprosti već čuvara,
Najdraži su konji i hrti
I prisojna polja trava;
Gibak ti je, poput voska,

Na poroke svakojake,
Osoran je na opomene,
Za korist se sporo brine,
Razmetnik je svoga novca,
Ponosit je pun požuda,
A ljubljeno brzo ostavi.
Kad nastane muško doba,
Promjenuvši ćud i želje,
Ljudsko srce traži tada
Prijatelje i bogastvo
I za čašću jako gine;
On se čuva da neučini
Što se poslie trudno ispravlja.
Mnogi jadi starca prate:
Il što skrbno stiče imanje,
Pa siromah s lakomosti
On se boji uživat' ga;
Il što sporo i plašljivo
Svaku stvar ti on obavlja,
Svegj oteže, jer pun nade
Da će dugo još živjeti;
Dosadan je, svegj se tuži,
Samo hvali staro doba
Kad djetetom on bijaše,
A mlagjijem neda mira
Već ih ljuto kudi i kara.
Mlada ljeta dok nastaju
Mnoge lasti sobom nose,
A na zahod kad zalaze
Opet sobom mnoge odnose.
Valja zato pazit dobro
Na pristojne osobine
I na ćudi razne dobe,

Da ulogu nepredstavlja
Mladić starca a djete muža.

Il se djelo vrši javno
Pred oćima na prizoru,
Il se javlja ućinjeno.
Slabije nas gane u duši
Što kroz uši mi čujemo
Neg' li ono što gledamo
Svojim vjernim pred očima,
Te kažemo sami sebi;
Nećeš zato izniet' na dvor
Što s' unutri činit ima;
A dignućeš s pred očiju
Mnoge stvari što će tada
Pripovjedit' riječit svjedok.
Da Medea svoju djecu
Pred svim svjetom nezakolje;
Nit' bezbožni da Atreo
Ljudska uda javno vari;
Da se Prokne pred očima
Neprometne u lastavicu,
Ili hrabri Kadmo u zmiju.
Štogod takva meni ukažeš,
Ja vjerovat neću moči.
A mrziću jer je grdno.

Basna jednom predstavljena,
Ako želi da se sluša
Više puta drage volje,
Niti duža niti kraća
Od pet čina nema biti:
Posrednikom bog nek nije

Ak' se takvi čvor nedesi
Da je vrjedan osvetnika;
Ni četvrta tu osoba
Nek' se u govor neuplića.

Predstavljaća nek ulogu
I dužnosti kolo vrši,
A što uspoji izmegj čina
Nek sve u jednu svrhu cilja
I s njom zgodno da se slaže.
On nek dobre hvali i brani
I prijazno njih svjetuje,
Neka blaži rasrgjene
A nevine neka ljubi;
Nek jezbine hvali proste
Na obroke umjerene,
Pravdu i zakon spasonosni
I na domu mir bez boja;
Tajnu sebi povjerenu
On nek čuva kano svoju,
Nek bogove prosi i moli
Da se bjednim sreća vrati
A ponosne da ostavi.

Duduk nije, kako sada
Sav okovan žutim mjedom,
Sa trubljom se natiecao;
Već tanahan jednostavan
Imajući malo rupa,
Udesno je svojim glasom
Uz pjev kola prisvirao,
Te se milo razliegaše
Po sjedištim tad još rjetkim;

Gdje zaisto puk izbrojni,
Buduć da je malen bio,
Čist, umjeren, blage ćudi,
Rado se je sakupljao.
Nu dobitnik pošto stade
Svojoj zemlji širit megje,
I Rim zidom prostranijim
Na okolo obsizati,
Te u slavu svog' genija
Kad na piće preko mjere
Rimljani se svi dadoše
U blagdane bez obzira;
Tada glazba i pjevanje
Slobodu su veću stekle.
Glup bo seljak iza posla
Sa gragjanim skupa smješan,
I sramotan sa častnijem,
Što su o tom sudit mogli?
Te prijašnjoj 'noj prostoti
Svirač tada pridodade
Nešto gizde i kretanja
Vrcajuć se prizorištem
U haljini prem dugačkoj;
Tako i oštar glas gusala
Ojača se brojem žica;
A rječitost tada nagla
Neobičan govor stvori,
Te besjeda oštroumna
Koristnijeh stvari puna,
I mudroga proricanja,
Tim postade sa svim slična
Gonetanju delfičkome.

Ko za jare malovrjedno
Spjev tragički prvi složi,
Gole zatim divlje ljude
On na prizor pak iznese,
Te ozbiljnost bez da uvrjedi
Šalu zbijat tad pokuša,
Jer je bilo treba máma
I smješnijeh stvari novih
Da zadrži u pozorištu,
Dok žalosnu dramu svrši,
Gledaoce iza žrt'va
Opojene i razuzdane. *)

* Ovgje nema mjesta za cio prevod. Ako ovaj ulomak nebude nepovoljan vještacima, drugom ćemo prigodom izdati napose sav prevod ove poslanice sa još nekoliko drugijeh poslanica i satira Oracijevih, i to različnom mjerom od stihova, a navlastito za porabu učenika.

C.

Učevna Osnova

na C. K. Dubrovačkoj Gimnaziji školske godine 1872-73.

Donja Gimnazija.

I. Razred.

Vjeronauk. Katolički katekizam Regensburge diecezi. — 2 sata na nedjelju.

Latinski jezik. Učili se oblici samostavnikâ, pridavnikâ, zaimenâ i glagolâ s poglavitijem primjedbama i dotičnijem vježbanjima. Tumačilo se o poregjenju pridjevâ i o česticama, i još koje lakše pravilo skladnje po prigodi.

Slovnica Luka Zore, osim štogod obširnijega toliko u vježbanjima, koliko u slovnici, kao neizvjesna zaimena, glagoli odložni i t. d. — Jedna zadaća školska na nedjelju a jedna kućna. — 6 sati na nedjelju.

Srpsko-hrvatski jezik. Poglavitije stvari o glasovima i o oblikoslovju, pa štogod i o glagolu po gram. Veberovoj. Čitanje izabranijeh komada iz Čitanke za I. i II. razred: više pjesama naučilo se na pamet: svake nedjelje jedna pismena zadaća. — 3 sata na nedjelju.

3 b)

Talijanski jezik. Oblikoslovje: imena, pridjevi, zaimena; o pravilnoj sprezi; o glavnim česticama. Gram. Soave. Čitanje sa prevagjanjem naški izbranijeh komada iz Antologjije Àmbrosoli. Svake nedjelje 1 zadaća.—4 sata na nedjelju.

Zemljopis i Povijest. Matematički, prirodni i poltički zemljopis. Zemljopisna početnica. Atlas hrvacki. — 3 sata na nedjelu.

Naravoslovje. Živinarstvo — O sisarima, o pticama o vodozemcima. — Po Pokorny. — 2 sata na nedjelju.

Matematika. Računica: 4 prve vrsti računa s neimenovanim i imenovanim brojevima, djelivost brojeva; slomci; po Močniku.

Mjerstvo; pravac, kutovi, trokuti, četverokuti; po Drižhalu. — 3 sata na nedjelju.

II. Razred.

Vjeronauk. Liturgika, ili obredoslovje katoličanske crkve; po Balenoviću. — 2 sata na nedjelju.

Latinski jezik. O pravilim spola, čestica, oblikoslovje manje običnih i nepravilnih sprega; o akusativu s' infinitivom, o porabi dativa; vježbanje u obstranom prevadjanju iz čitanke po Veberu. — 6 sati na nedjelju.

Srpsko-hrvatski jezik. Nauk o nepravilnosti imena i glagolja, o veznicima i o tvorbi riječih. Vježbanje u pisanju s ćirilskim pismenima. — Slovnica i čitanka po Veberu. — 3 sata na nedjelju.

Talijanski jezik. Riječoslovje do nepravilnijeh glagolâ po F. Soave. Pročitalo se i protumačilo nekoliko izbranijeh komadâ iz Čitanke Ambrosoli-a. II dio; koji komad naučio se na pamet i protumačilo se štogod o sastavljanju rečenice. Jedna zadaća na nedjelju. — 4 sata na nedjelju.

Zemljopis i Povijest. Opetovanje zemljopisa i povjest starog vijeka. — Grčka do smrti Aleks. Vel. — Rimska do puničkijeh bo-

jeva. Zemljopisna početnica. Nacrt povjesti Pützov preveden. — 4 sata na nedjelju.

Naravoslovje. I. polugodište Živinarstvo: o rezavcima, mekušcima, crvima, ždrakastima i nevidima.

II. polugodište. Biljarstvo: O tajnocvjetkama i javnocvijetkama. O ustrojima stabala — Po Pokorny-u. 2 sata na nedjelju

Matematika. Računica: Slomci i desetinke; po Moćniku: Mjerstvo; trokuti, četverokuti, višekuti; mjera pravovrtnijeh likova: po Drižhalu. — 3 sata na nedjelju.

III. Razred.

Vjeronauk. Biblijska povjest iz Staroga Zavjeta, po Schumacheru. — Geografične vjesti Palestinskog zemljišta. — 2 sata na nedjelju.

Latinski jezik. Opetovali se oblici pravilni, i nepravilni. Od skladnje učinilo se o porabi padežâ i štogod o porabi vremenâ i načinâ po prigodi. — Slovnica A. Vebera. — Pročitala se X i veći dio XI. knjige iz Historiae Antiquae, Hoffmana, sa uporabljenjem slovničkijeh pravilâ; koji komad naučio se na pamet. Jedna zadaća na nedjelju. — 5 sati na nedjelju.

Grčki jezik. Oblici do futura glag. na omĕga po Curtius-u gram. prev. od Petračića. Neka vježbanja iz Schenklove početnice prev. od Petračića; 2 zadaće školske na mjesec. — 3 sata na nedjelju.

Srpsko-hrvatski jezik. Slovnica Veberova do glagolja. Čitanje i tumačenje njekoliko komada iz Čitanke za III. razr. s opaskam etimologičkim i sintatičkim — Učenje na pamet pjesmica. — 2 zadaće na sedmicu. — 3 sata na nedjelju.

Talijanski jezik. Opetovalo se riječoslovje, nadodavši nepravilne glagole po slovnici Puoti-a. Po prigodi učinilo se štogod skladnje i protumačilo se štogod pravoreke i pravopisa

Čitalo se i tumačilo izbranijeh komadâ iz III. djela Čitanke Ambrosoli-a osobitim obzirom na složene stavke i upotrebljivanje zaimenâ. Više se komadâ na pamet naučilo; jedna zadaća na nedjelju. — 3 sata na nedjelju.

Njemački jezik. Vježbanje u čitanju i pisanju — O porabi imena, pridjeva i pomočnih glagolja — Učenje riječih na pamet. Vježbenica Ahna; — svakoga mjeseca dvije zadaće — 3 sata na nedjelju.

Zemljopis i Povijest. Zemljopis i povjest srednjega vijeka, s osobitim obzirom na najvažnije dogagjaje Austrijske kuće i na obrazovanje. — Po nacrtu Pützа prevedena. — 2 sata na nedjelju.

Naravoslovje. Rudoslovje po Pečirku. Fizika: o tjelesima i njihovijem pojavima, o čestičnijem silama i pojavima što od njih izlaze, o općenitijem počecima lučbe. Po Mayeru. 2 sata na nedjelju.

Matematika. Računica; Prvi računi s protivnim olinama; uzmnozi: vagjenje 2. i 3. korena; po Močniku. Mjerstvo: Četverokuti, višekuti, mjera pravovrtnijeh likova, sličnost trokutâ; po Drižhalu. — 2 sata na nedjelju.

IV. Razred.

Vjeronauk. Biblijska povjest iz Novoga Zavjeta, po Schumacheru. — 2 sata na nedjelju.

Latinski jezik. Skladnja, slovkomjerje i stihotvorstvo. — Slovnica Veber. — Čitanje 2 prvijeh knjiga de Bello gallico C. J. Caesar-a i njekoliko elegija Tristium P. Ovidia i Metamorphoseon. — Učenje na pamet boljijeh komada. — 4 zadaće na mjesec, — 5 sati na nedjelju.

Grčki jezik. Oblici do II. razreda glag. na **mi** Gram. Curtius. Neka vježbanja iz Schenkla — 2 zad. škol. na mjesec. — 3 sata na nedjelju.

Srpsko-hrvatski jezik. Slovnica Veberova: o sintaksi padeža. Čitanje i tumačenje iz Čitanke IV razreda s gramatikalnijem opas-

kama. — Učenje na pamet koje pjesmice. — Svake nedjelje jedna zadaća. — 3 sata na nedjelju.

Talijanski jezik. Učila se skladnja po Puoti-u, i još štogod obširnijega, osobito glede prispodobe s našim jezikom. Čitalo se i tumačilo izbranijeh komadâ iz IV. djela Čitanke Ambrosoli-a, sa jezikoslovnijem opaskama. Naučio se na pamet koji komad i protumačilo se štogod o stihotvorstvu. Tri zadaće na mjesec. — 3 sata na nedjelju.

Njemački jezik. Nastavljenje i dopunjenje učiva u III. Razredu; Slovnica i vježbanje po Kobenzelu; — 3 sata na nedjelju.

Zemljopis i Povijest. Novi vijek po Pützu prevedenu, s osobitim obzirom na povijest Austrijsku. Opetovanje zemljopisa. — 3 sata na nedjelju.

Naravoslovje. Fizika: o ravnotežju krutinâ, tekućina i uzdušina — o gibu — sluhu — magnetičnosti — munjevosti i galvanizmu. Po Mayeru. — 2 sata na nedjelju.

Matematika. Računica; prvi računi s protivnim olinama: uzmnozi, vagjenje 2. i 3. korena; složeno trojno pravilo i dobitni račun, po Močniku.

Mjerstvo: višekuti opisani, pravci i ravnine u prostoru; uglasta tjelesa, po Drižhalu. — 2 sata na nedjelju.

Gornja Gimnazija.

V. Razred.

Vjeronauk. O predkrstjanskoj objavi i njenoj božanstvenosti: po katoličkoj vjerouki Konrada Martina. — 2 sata na nedjelju.

Latinski jezik. Opetovanje skladnje i slovkomjerja — Čitanje prve knjige T. Livia — i njekoliko komada Fastorum i Metamorphoseon s opaskam o životu i pismima spisateljâ. — 2 zadaće na mjesec. — 5 sati na nedjelju.

Grčki jezik. Opetovanje glagolja slivenih i učenje etimologije sve do skladnje — Slov. Curtius prev. od Petračića s dotičnim vježbanjem iz Schenkl-a prev. od Petračića; 4 zadaće na mjesec. — 3 sata na nedjelju.

Srpsko-hrvatski jezik. Slovnica Veberova, o sintaksi padežâ i brojnikâ. Čitanje i tumačenje iz Velike Čitanke II. dijela s gramatikalnijem i estetičnijem opaskama. — 1 zadaća svako 15 dana. — 2 sata na nedjelju.

Talijanski jezik. Čitalo se i tumačilo izbranijeh komadâ iz Čitanke Carrara I. dio. — Naučilo se na pamet njekoliko komadâ pjesničkijeh. Dvije zadaće na mjesec. — 3 sata na nedj.

Nemački jezik. Vježbanje do § 94 po Kobenzelu. — Sprega tvorna i trpna glagolâ i glagolâ sastavljenijeh sa razdjeljivim česticama. O porabi predlogâ složenijeh sa zaimenima pokaznijem, upitnijem, i odnosnijem. O predlozima, koji zahtjevaju genitiv i dativ i napred do glagolâ sa česticama sad razdjeljivijem sad ne. Po Kobenzelu. — 2 sata na nedjelju.

Zemljopis i Povijest. Stari vijek po Korineku. Istočni pukovi; Grčka; Rim do smrti Avgusta. — Usporedni zemljopis. 4 sata na nedjelju.

Naravoslovje. Rudoslovje po Vukašoviću — Biljarstvo: o udopisu stabalâ — sustavnome — o najvažnijem razredama tajnocvjetakâ i javnocvjetakâ — po Šuleku. — 2 sata na nedj.

Matematika. Algebra: temeljni račun; djelivost, slomci, omjeri i razmjeri, uzmnozi i vagjenje korena, jednaćbe 1. i 2. stupnja.

Mjerstvo: Planimetria do okruga, po Moćniku. — 4. sata na nedjelju.

VI. Razred.

Vjeronauk. O krstjanskoj objavi i njenoj božanstvenosti; i o crkvi katoličanskoj; po Konradu Martinu. — 2 sata na nedjelju.

Latinski jezik. Čitanje iz Sallustia „de conjuratione Catilinae“ — iz Cicerona: govor „in Catilinam“ 1. i 2. sravnjivanjem sa Sallustijevim. Iz Virgila — po Hoffmannu — Eclog. 1. 5. i koji komad Georgika; I. knjigu Eneide. Svaki 14 dana pismena zadaća. — 5 sati na nedjelju.

Grčki jezik. Iz Schenklove Chrestomathie čitalo se i tumačilo nekoliko izbranijeh komada iz Xenofontove Kyropedie i Anabasis. Iz Homirove Iliade po Hocheggeru knjiga I. Svakoga mjeseca 2 pismene zadaće. — 4 sata na nedjelju.

Srpsko-hrvatski jezik. O izvogjenju riječi po Budmanovoj gramatici. Tumaćenje najboljijeh komada iz Velike Čitanke II. dio. Na pamet sve narodne pjesme o katostrofi na Kosovu iz II. knjige Vukove. Domaće i školske zadaće svako petnaest dana. — 2 sata na nedjelju.

Talijanski jezik. O književnosti XVI. vijeka sa životopisima glavnijeh pisacâ. Pročitalo se, tumačilo i naučilo na pamet izbranijeh komadâ, iz Čitanke Carrara II. dio. O različnim načinima govora — o slogu i njegovim vrstima. Po Picci-u. Dvije zadaće na mjesec. — 3 sata na nedjelju.

Nemački jezik. Obširniji nauk o skladnji. Čitanje s obširnim tumačenjem jezikoslovnim. — Slovnica i vježbanje po Kobenzelu. — 3 sata na nedjelju.

Zemljopis i Povijest. I. Pol. Opetovanje zemljopisa i povjesti rimskoga carstva. II. Pol. Povjest srednjega vjeka do utemeljenja austrijske krajiške grofovije: po Pütz-u. — 3 sata na nedjelju.

Naravoslovje. Živinarstvo: Protozoa, Radiata, Vermes, Mollusca, Arthozoa — O kralješnjacima (hrbtenijem živinama), s obzirom na čovjeka. Po Schmardi. 2 s. na n.

Matematika. Algebra: verižni slomci; uzmnozi i koreni; jednačine 1. i 2. stupnja s jednom nepoznatom; logaritmi, omjeri i Trigonometrija ravna, Stereometrija. Pravci i ravnine u prostoru, ugli. Jedna mjesečna zadaća. — 3 sata na nedjelju.

VII. Razred.

Vjeronauk. Katolička Dogmatika; po Kon. Martinu. — 2 sata na nedjelju.

Latinski jezik. Iz Cicerona: de officiis, svu I. knjigu. Iz Virgilove Aeneide: II. pjevanje i pô IX sa filologičkim opaskama. Sintatička vježbanja pismeno i ustmeno. — 5 sati na nedjelju.

Grčki jezik. Iz Schenklove Chrestomathie. Izbranijeh komadâ čitalo se iz Xenofontove Anabasis i Memorabilia. Iz Omirove Iliade knjiga I. II. i štogod od III. i IV. Svakoga mjeseca 2 pismene zadaće. — 4 sata na nedjelju.

Srpsko-hrvatski jezik. Tumačenje, filogičko usporegjivanje komadâ iz stare književnosti po I. dijelu velike Čitanke. Biografije pisalaca tumačenijeh — na pamet bolje komade; svako petnaest dana zadaće domaće i školske. — 2 sata na nedjelu.

Talijanski jezik. Književnost XVIII. vijeka, čitanje uzornijeh ulomaka s jezikoslovnim i povjestnim opaskama iz Antologjije Kararove. dvije zadaće na mjesec. — 3 sata na nedjelju.

Njemački jezik. Vježbanje praktično sa tumačenjem pravila, po Kobenzelu od Br. 122 — 162. Pismene zadaće dvije na mjesec. — 2 sata na nedjelju.

Zemljopis i povijest. I. Pol. Povijest prvog doba novoga vijeka. II. Pol. Od 30 godišnjeg rata do utemeljenja pruske kraljevine, po Pützu. — 3 sata na nedjelju.

Naravoslovje. Fizika: svojstva općenita tjelesa — o silama — o gibu — o težištu i čestičnoj privlaci — o tekućinama o plinima — o sluhoslovju i toplini. — Po Ganot-u.

Matematika. Algebra: Nevtonov dvočlanik; jednačine 2. Ustupnja, omjeri. Mjerstvo: Višeplošci i obla tjelesa. Jedna mjesečna zadaća. — 3 sata na nedjelju.

Filosofička Propedeutika. Logika po Beck-u. — 2 sata na nedjelju.

VIII. Razred.

Vjeronauk. I. Pol. Katolička ćudorednost, po Martinu. II. Pol. Povijest Katolićke crkve po Fessleru. 2 sata na nedjelju.

Latinski jezik. Tacito —Annales, knjiga, I. II. III. IV. i VII. Iz Horacija izabrane ode II. III. i IV. knjige, nekoliko satira i epistola; po Grysaru. Dvije zadaće na mjesec. — 5 sati na nedjelju.

Grčki jezik. Homer Il. pjevanje III. IV. V. VI. IX. XVI. Platon Apologija, po izd. Ludwiga. Povijèst grčke književnosti; dvije zadaće na mjesec. — 4 sata na nedjelju.

Srpsko-hrvatski jezik. Uvod u učenje staroslovenskoga jezika i njegovijeh narečja — Glasovi, spomenici književni i važnost njegova. Potanko pretresanje Dubrovačke književnosti. Svako petnaest dana zadaće — 2 sata na nedjelju.

Talijanski jezik. Opetovanje i popunjenje Povjesti književne. Čitanje sa dotičnim opaskama Dantove Komedije i nešto iz Petrarkove pjesmarice; 2 zadaće na mjesec. — 3 sata na nedjelju.

Njemački jezik. Čitanje i tumačenje od Br. 154 — 200 po Kobenzelu. II. Pol. čitali su se lašnji komadi iz Mozartove čitanke II. dio. zadaće kao gori. — 2 sata na nedjelju.

Zemljopis i Povijest. Zmeljopis i Statistika Monarkije Austro — Ugarske. — Opće povijesti najvažniji dijelovi sa obzirom na našu Monarkiju. Pütz—Atlasi. — 4 sata na nedjelju.

Naravoslovje. Fizika. Opetovanje općenitijeh svojstva tjelesâ, silâ teže i privlake čestične, tekućinâ i plinâ; suviše o toplini i svjetlu. Po Ganot-u. —3 sata na nedjelju.

Matematika. Ponavljanje svega što se učilo u V. VI. i VII. razredu. Jedna mjesečna zadaća. — 2 sata na nedjelju.

Filozofička Propedeutica. Empirička psichologija po Zimmermann-u. Nešto o povjestnici Filosofije. — 2 sata na nedjelju.

D.

Učiteljski Zbor.

1. **Peričić Josip**, ravnatelj; učio je *Srpsko - hrvatski jezik* u I razredu, *Grčki* u VIII; skupa 7 sati na nedjelju.
2. **Kobenzl Josip**, glavar VII raz. učio *Latinski* i *Nemački* u VII i VIII, *Matematiku* u V raz. skupa 18 sati.
3. **Bonaldi** Dr. **Petar**, glavar VI raz. učio *Matematiku* u VI, VII i VIII raz. *Talijanski* u V i VI, skupa 14 sati na nedjelju.
4. **Vučetić Antun**, glavar VIII raz. učio *Zemljopis* i *Povjest* u I, II, VIII, *Grčki* u III i IV raz. skupa 16 sati na nedjelju.
5. **Bunić** markiz **Josip**, glavar IV raz. učio *Zemljopis* i *Povjest* u III, IV i V, *Srpsko - hrvatski jezik* u VI VII i VIII *Zoologiju* u I, raz. skupa 17 sati na nedjelju.
6. **Budmani Petar**, nadzornik pučkijeh kotarskijeh učiona, učio je *Matematiku* u I, II, III i IV raz. *Srpsko - hrvatski* jezik u IV i V raz. skupa 15 sati na nedjelju.
7. **Skurla Stjepo**, sveštenik i počasni kanonik, glavar III raz. predavao *Vjeronauk* katoličkim učenicima u svih osam razreda, 16 sati na nedjelju.
8. **Morotti Marin**, namjesni učitelj, glavar V raz. učio je *latinski* jezik u IV i V, *Grčki* u V, *srpsko - hrvatski* u III raz. skupa 16 sati na nedjelju.
9. **Raffaelli** Dr. **Nikola**, namjesni učitelj, učio je *Latinski* u

VI, *Grčki* u VI i VII, *Propedeutiku* u VII i VIII raz. skupa 17 sati na nedjelju.

10. **Grančarić Josip**, namjesni učitelj, glavar II raz. učio je *Latinski* i *srpsko - hrvatski* u II razredu; *Nemački* u III IV i VI raz. skupa 18 sati na nedjelju.
11. **Gjivanović** Dr. **Jakov**, namjesni učitelj, učio je prvo polugodište *Prirodopis* u II, III, V, VI, i *Fiziku* u IV, VII i VIII *Nemački* u V raz. skupa 18 sati. Drugo polugodište imao je dopust zbog ispita za učiteljstvo.
12. **Nikolić Josip**, namjesni učitelj. I polugudište učio *Zemljopis* i *Povjest* u VI i VII, *Talijanski* u I, VII i VIII razredu skupa 16 sati na nedjelju; umro na 14 Svibnja.
13. **Politeo Dinko**, namjesni učitelj, glavar I raz. učio je *Latinski* u I i III, *talijanski* jezik u II, III i IV raz. skupa 21 sat na nedjelju.
14. **Pizzetti Roko** namjesni učitelj, imenovan usljed dopusta odsutnosti **Gjivanovića**, koga je zamjenio II polugodište u nauku *Prirodopisa*, *Fizike* i nemačkoga jezika u V. raz.
15. **Gagliuffi Ivo**, namjesni učitelj; imenovan iza smrti **Nikolića**, učio je njegove predmete II polugodište od 26 Svibnja.

M. P. Pravoslavni Parok **Božidar Janković** predavao je vjeronauk učenicima grčko - istočne crkve.

g. **Tolentini Jakov** predavao vjeronauk učenicima izraelićanim.

g. **Kosić Baldo**, učitelj gradske učione, učio je *krasopis* i *risanje*. — 3 sata na nedjelju.

E.

Važnije naredbe što je Upraviteljstvo primilo ove godine od Vis. c. k. pokraj. učions. vijeća.

1. Naredba od 3 Studenoga 1872 Br. 2147 propisuje, da, kad koji privatni učenik nemože biti primljen u razred, za koji je učinio ispit, već u niži, a nebi htio tome se podložiti, ima se to javiti svim gimnazijama u državi.
2. Naredba od 5 Studenoga 1872. Br. 2585 priopćuje imenovanje ravnateljem Dubrovačke gimnazije Josipa Peričića prof. gimn. zadarske, po velecijenjenoj vrhovnoj odluci od 24 Listopada 1872.
3. Naredba od 20 Studenoga 1872 Br. 1423 nalaže učiteljskom zboru da izjavi s razlozima svoje mnijenje o zgodnosti jesenskijeh praznika.
4. Naredba od 6 Prosinca Br. 2269 pozivlje ravnateljstvo da u dogovoru sa učiteljima predloži primjerak učionske svjedočbe srpsko - hrvatskim jezikom, a da se slaže s talijanskijem.
5. Naredba od 3 Prosinca Br. 2907 priopćuje propise o privattnim učenicima , te preporučuje da se točno vrše.
6. Naredba od 24 Siječnja Br. 2489 javlja da će škol. savjetnik V. Dr. Pavišić, po nalogu vis. škol. pokraj. vijeća doći na gimnaziju da pregleda nauk nemačkoga jezika.
7. Naredba od 29 Siječnja Br. 215, obećava potpore učiteljima koji bi htjeli poći na svjetsku izložbu u Beč.

8. Naredba od 19 Veljače Br. 424 opominje da će vis. c. k. Ministarstvo Bogoštovja i Prosvjete u napredak davati potpore samo pripravnicima za gimnazijalno učiteljstvo iz Prirodoslovja, Nemačkoga Jezika i filozofičke Propedeutike.
9. Naredba 15 Veljače Br. 2944 priopćuje novu učevnu osnovu odobrenu od vis. c. k. Ministarstva, da je učiteljski zbor prouči, te ako bi imao što primjetiti, da obrazloži svoje predloge.
10. Naredba 16 Travnja Br. 752. odregjuje da za dvogubke školskijeh polugodišnjeh svjedočba, ima se platiti f. 1; a za one od ispita zrelosti f. 6.
11. Naredba od 17 Travnja Br. 1099, javlja da vis. c. k. Ministarstvo dopušta opetovanje 1 razreda onim učenicima koji dva polugodišta zasebice primiše u nauku 3 red.
12. Naredba 5 Svibnja Br. 1212, imenuje gimnazijalnog pripravnika Pizzetti Roka namjesnim učiteljem ove gimnazije.
13. Naredba 15 Svibnja Br. 1284; kateketa Skurla prima dopust za mjesec dana, da otigje u Gradac na ispite iz srpsko - hrvatskog jezika.
14. Naredba 19 Svibnja B. 705; priopćuje neke nove naputke o popravnim ispitima.
15. Naredba 8 Srpnja Br. 1959; javlja da po zakonu od 15 Travnja 1873, odregjena je godišnja plaća od f. 600 za namjesne učitelje, počamši od 1 Srpnja o. g.
16. Naredba od 24 Srpnja Br. 1939; zabranjunje učenicima kupiti bir da poklone darove bilo upravitelju bilo učiteljima.
17. Naredba 17 Srpnja Br. 1878: opominje ravnateljstvo da nemaju zakonite vrjednosti školske svjedočbe izdane od episkopskog zavoda u Trentu.

F.

Umnožaj učevnijeh srestvâ.

I. Gimnazijalna knjižnica.

a) Knjige kupljene.

1. **Šulek**, Rječnik nemačko - hrvatski, 2 sveska.
2. **Vuk Stefanović**, Wörterbuch deutsch - serbisches 1 sv.
3. **Miklošić**, Lexicon Paleoslovenico - Graeco - Latinum, Vindobonæ 1866 1 svezak.
4. **idem** Vergleichende Lautlehre der Slavischen Sprachen, 1 svezak.
5. **idem** Vergleichende Grammatik der Slav. Sprachen; Sintax, vierter Band. 3 sveska.
6. **Pape W.**, Griechisch - deutsches Handwörterbuch, 3 sveska.
7. **Kühner**, Allgemeine Griechische Grammatik, 2 sveska.
8. **Wüllner**, Lehrbuch der Experimental - Fizik, 4 sveska.
9. **Müller**, Lehrbuch der Krystallographie, 2 sveska.
10. **Sigmund**, Naturgeschichte der drei Reiche, 27 svezčića.
11. Die Gesammten Naturwissenschaften, 3 sveska.
12. **Thucydides** edi. Krüger, 2 sveska.
13. **Krüger**, Teoria delle forme omeriche, 1 knjižica.
14. **Aristophanes**, edi. Th. Koch, Ausgewählte Komödien, 2 sv.
15. **Plautus**, edi. Brix, Ausgewählte Komödien, 3 knjižice.
16. **Bähr**, Storia della letteratura romana, 1 svezak.

17. **Tomaseo N.**, Dizionario italiano, svezčići od Br. 134 - 141.
18. **Platon**, Sokratis Apologia et Kriton edit. Ludvig, 1 knjižica.
19. **Močnik**, Algebra, 1 svezak, Geometria 1 svezak.
20. **Maschek**, Manuale del regno della Dalmazia. god. 1873; 1 svezak.

b) Zemljovidi.

21. **K. Spruner**, Histor. Atlas des Mittelalters, sa 73 zemljovida, drugo izdanje.
22. **Kiepert** Wandkarte von Russland 1
 „ „ von der Türkei 1
 „ „ von Palæstina 1
23. **Schulz**, Wandkarte von Österreich 1
24. **Sydow**, Wandkarte von Europa 1
 „ „ von Amerika 1
 „ „ von Afrika 1
 „ „ von Australia 1
25. **Wetzel**, Mathematische Wandkarte 1

c) Knjige primljene na dar.

1. **Kurschat Fr.** Wörterbuch der Littauischen Sprache, IV i V Lieferung (I Theil), 2 sveska, od **C. K. Ministarstva Bogoštovja i Prosvjete.**
2. **Rad** Jugoslavenske Akademije, knjiga XXII, XXIII; dar **iste Akademije.**
3. **Ivellio**, Saggio d' uno studio storico - critico sulla colónia e sul contadinaggio nel territorio di Ragusa; **spisateljev** dar.
4. **Jahresbericht** des k. k. Ministeriums für Cultus und Unterricht (für 1872); dar **C. K. Ministarstva.**

5. **Ban**; Marta Posadnica, tragedija; dar g. **Pretnera.**
6. **Bakula**; Pjesme o francuskom i pruskom ratu; dar istog **Pretnera.**
7. **Kalić,** Propovjedi, dio III; **istoga.**
8. **Ivellio,** Saggio d' uno studio storico - critico sulla colonia e contadinaggio di Ragusa; **istoga.**
9. **Arkiv** za Povjestnicu Jugoslavensku knjiga XI; dar **društva za Jugosl. povjest u Zagrebu.**

Na ovim dàrovima Upraviteljstvo harnošću blagodari.

Po popisu naznačenome u lanjskome Programu Broj knjiga i svezčića bio je 1825; dodavši tome ovogodišnju stečevinu od 81 sveska (osim zemljovida i Atlasa) knjižnica imade skupa 1906 svezaka.

II. Prirodoslovna zbirka.

1. Uzor oka.
2. Uzor uha.
3. Kryophor, po Wollaston-u.
4. Kompas s podnevicom.
5. Igla nakloniva.
6. Štap smoleni za munjinu.
7. „ od gummi.
8. „ od osamljene kovine.
9. Ozonomjer po Scönbein-u.
10. Geisslerova Cijev.
11. Šestilo
12. Uglenica.

Za prirodopisnu zbirku nije se ove godine ništa pribavilo, jer i ono malo dosad stečeno, u nepriličnoj staroj sobici strpano, kvari se i propada.

G.

Pismene zadaće za razrede gornje gimnazije.

a) Srpsko-hrvatske.

V. Razred.

1. Svijetnjak, pripovijetka.
2. Ženidba Dušanova, pjesma u prozu prevedena i skraćena.
3. Damjan Juda, istorička pripovijetka.
4. Korist prirodopisa.
5. Kako se prema starosti pokazuje štovanje.
6. Maslina.
7. Saul i David.
8. Korisne i štetne knjige.
9. Ko jedan put slaže, drugi put zaludu kaže.
10. Ko rano ustane, vas dan mu dobar nastane.
11. Često biva čovjek svoj najveći neprijatelj.
12. Mučnije je sačuvati nego steći.
13. Izvesti u kratko pjesmu o Marku Kraljeviću i Musi kesedžiji s estetičkim opaskama.
14. Ljudskom srcu uvjek nešto treba,
    Zadovoljno nikad posve nije.
    Čim željenog cilja se dovreba,
    Opet iz njeg što mu želja klije.

VI. Razred.

1. Svanuće.
2. Radišu Bog pomaže.
3. Sin razmetni.
4. Pas morski.
5. Pohvala smjernosti.
6. Otpočivanje u mladeži da je zabavljanje.
7. Svaki je početak težak.
8. Čitaj i uči malo knjiga ali valjatnijeh.
9. Koje je koristi Dalmaciji prinjelo paroplovenje.
10 Zadijevalo.
11. U zdravu tijelu, zdrava je pamet.
12 Goji uvjek u sebi ljubav prema istini.

VII. Razred.

1. Oluja na moru.
2. Razbojište kakvo je drugi dan poslije žestoka okršaja.
3. Zli jezici.
4. Sadašnjost i budućnost.
5. Vatromet i vodopad.
6. Kako valja da bude pravo prijateljstvo.
7. Gragjenje i porinuće broda.
8. Čovjeka u nevolji valja poštovati i pomoći.
9. Opisati po narodnijem pjesmama karaktere u Miloša Kobilića i u Vuka Brankovića.
10. Mržnja i nepodnositost dvije velike kuge na svijetu.
11. Ko umije, njemu dvije.
12. Zašto je u Dubrovniku bilo mnogo pjesnika a malo prozaturâ.

VIII. Razred.

1. Razlika izmegju tašta čovjeka i ohola čovjeka.
2. Ko što djelja preda nj pada.
3. Bolje promišljeno nego namišljeno.
4. Poglavita dužnost pisaoca, pjesnika, govorača i umjetnika.
5. Od koje je koristi čitanje životopisâ velikijeh i kreposnijeh ljudi.
6. Koliko je književnost dubrovačka dužna klasičkoj i talijanskoj književnosti.
7. Dva put mjeri pa kroji.
8. Razlika izmegju fizike i prirodopisa.
9. Za što se ljudi na moru i na rijekama najprije obrazovaše.
10. Opisanje potresa u Dubrovniku g. 1667.
11. Koje je najbolje djelo u Ivana Gundulića; navesti razloge za što.
12. Kratak pregled povijesni i jezikoslovni staroslovenskoga jezika i njegovijeh narječja. (Ovo je zadaća ispita zrelosti).

b) U talijanskome jeziku.

V. Razred.

1. Scrivere ad un amico come si passarono le ferie autunnali.
2. Descrizione dell' approdo salvo d' una nave, che pareva volesse naufragare.
3. Distogliere un amico dall' ozio, in cui cadde, in onta alle belle sue doti di mente e di cuore.
4. Si raccomandi ad un negoziante un giovine che cerca impiego.

5. Si ringrazi il detto negoziante per i favori, di cui fù prodigo al giovine.
6. Un figlio si scusa presso suo padre, che rimase poco soddisfatto del certificato del primo semestre.
7. Il dolore, che prova uno scolaro per la perdita d' un professore.
8. Augurare buona fortuna ad un amico che parte per l' America, e dargli qualche proffittevole ricordo.
9. Un figlio prega suo padre a provvedergli un libro utile, e ciò in premio del buon attestato, che spera d' avere.
10. Condizioni e speranze d' un ginnasista in confronto d'un artiere, che diventa tale per la poca diligenza negli studii.
11. Descrizione della festa religiosa e nazionale di S. Biagio, protettore di Ragusa.

VI. Razred.

1. Non si comincia bene, se non dal Cielo.
2. Descrizione del salvamento d' una nave, ch' era prossima al naufragio presso il porto di Ragusa.
3. . . . . . Quid non mortalia pectora cogis
   Auri sacra fames!
4. L' amor di patria illustrato dal magnanimo esempio d' Atilio Regolo.
5. I veri ed i finti amici.
6. Commento ed analisi del discorso d' Alete a Goffredo, qual è nella Gerusalemme Liberata.
7. Illustrare con esempi storici la seguente sentenza:
   „Ed a voli troppo alti e repentini
   Sogliono i precipizj esser vicini"
8. Più tranquilla, se non felice vita, si procura quegli che non agogna a molte e sproporzionate cose, incompatibili colla propria dignità d' uomo ragionevole.

9. „Or se tua nobil palma è omai propinqua
Fa cor. Che guati? Aggiusta lena al corso“

10. „O chiunque tu sei, cui ferve in petto
Inestinguibil di giustizia amore,
D' abborrimento invan renderti oggetto
Tenta il fremente imperioso errore.
S' hai la virtù, s' hai la ragion per guida
Sprezza degli impostor l' odio e le grida“

11. Illustrare la giustezza della gradazione posta da Parini per i desiderii dell' uomo. „Io per me, prima d' ogni altra cosa, desidererei essere uomo dabbene, in secondo luogo d' essere uomo sano, di poi essere uomo d' ingegno, quindi d' essere uomo ricco, e finalmente quando non mi restasse più nulla a desiderare, e mi fosse pur forza di desiderare alcuna cosa, potrebbe dirsi che per istanchezza io mi gettassi a desiderare d' essere uomo nobile, in quel senso che questa voce è accettata presso la moltitudine.“

12. „Vince iram: iratus sibi tristia damna vir infert,
Vince iram: irato nil mage turpe viro.“

VII. Razred.

1. Se desideri di non cadere in gravi falli, fuggi i piccoli.
2. Chi fa da sè, fa per tre.
3. Cercare se il Monti abbia fedelmente osservato le regole generali circa gli episodii, in quello del carnefice di Marsiglia da lui introdotto nel Canto I. della Basvilliana.
4. Motivi, carratteri ed effetti della Maldicenza.
5. Molti sono che temono l' infamia, pochi la coscienza.
6. Il vero patriota.
7. Le idee succhiate col latte influiscono sulle più tarde azioni della vita umana.
8. I doveri, che ha ogni cittadino verso la patria, la famiglia e sè stesso.

9. Dimostrare come da pochi animosi cultori di Dante sia stato iniziato verso la metà del secolo XVIII. il risorgimento delle lettere italiane.
10. Se la letteratura sia l' espressione delle condizioni morali, in cui trovasi la società — o se viceversa questa riceva da quella il colore e l' ispirazione.
11. I caratteri particolari impressi dal Cristianesimo alla letteratura. — Trasformazione del mondo Pagano.
12. Sviluppare la sentenza di Seneca: Pochi ma buoni libri — e dare un giudizio sull' opportunità delle Antologie.

VIII. Razred.

1. Conosci te stesso.
2. Ritratto di Caronte.
3. Cercare il senso morale nascosto sotto la lettera dei primi due canti della Divina Commedia.
4. Si conforti un amico a tollerare con pazienza la povertà, mettendogli innanzi i vantaggi della medesima.
5. Quale principio seguì Dante neil' invenzione delle pene.
6. Ricco e l' economo: povero l' avaro.
7. „Non conosce la pace e non l' estima
   Chi provato non ha la guerra prima"
8. L' uomo nelle sue tre età rassomiglia alle tre stagioni.
9. La civilizzazione sorta dalle Crociate.
10. Se la lunga dominazione Spagnola in Italia abbia contribuito alla decadenza del buon gusto e dell' arte nelle lettere.
11. Scrisse Schlegel: La Storia non è maestra della vita — Si domanda un opinione basata sulla Filosofia e sulla Storia.
12. Dimostrare gli avvartaggi che all' educazione sociale derivino dallo studio della Storia Naturale. (Tema per l' esame di maturità).

II.

Statistički pregled učenika.

	Razred								
1. Broj učenika:	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Skupa
a) Upisalo ih se početkom godine	10	15	10	5	11	10	10	16	87
b) Opetovali su isti razred	—	—	1	—	1	—	—	—	2
c) Pristupilo ih tečajem godine iz drugih zavoda . .	—	1	—	—	—	—	—	—	1
d) Istupili tečajem godine	1	2	1	—	1	—	—	—	5
e) Bilo ih je na svršetku godine .									
a) javnijeh .	9	14	10	5	12	10	10	16	85
b) privatnijeh	1	—	1	—	—	1	—	—	3
									88
2) Vjeroispovjed učenika									
a) Rimo-katolika	9	12	10	4	6	10	7	14	72
b) Grčko-istočnijeh	—	1	1	—	4	—	2	2	10
c) Izraelićana . .	1	1	—	1	1	1	1	—	6
									88
3) Uspjeh u nauku; — primiše svjedočbu:									
a) 1 reda s odlikom	1	2	1	1	—	2	—	4	11
b) 1 reda . . .	8	5	5	2	9	6	6	12	53
c) 2 reda . . .	1	1	2	—	—	—	—	—	4
d) 3 reda . . .	—	1	—	—	—	—	—	—	1
e) Imaju popraviti ispit početkom god.	—	5	2	2	2	2	4	—	17
4) Učili su krasopis . .	9	12	6	—	—	—	—	—	27
5) Risanje . .	4	1	3	1	1	1	—	—	11
6) Uživali su potporu . . .	—	—	—	—	2	2	2	3	9

7)	ukupni iznos potporâ . . . . . f. 1065.		
8)	Iznos skularine a) I. polugodište	f.	316.
	„ „ b) II. polugodište	f.	236.
	svega	f.	552.
9)	Iznos primarine novijeh učenika	f.	42.
10)	Iznos odredbine za dvogupke školskijeh svjedočaba	f.	6. 95

I.

Ljetopis Gimnazije.

4 Studenoga 1872. Početak školske godine sa običnom svečanosti obavljenom u gimnazijalnoj crkvi; za tim pročitani i protumačeni učenicima školski propisi.

Ove je godine narodni jezik bio učevni u prvih pet razreda, a u ostala tri talijanski; dojduće godine biti će naški i u VI razredu.

5 Studenoga. Držali su se popravni ispiti; a od 6 - 8 studenoga obavili se ispiti za primanje novijeh učenika.

9 Studenoga. Tadašnji upravitelj M. P. sveštenik **Mato Ivčević** predade upraviteljstvo ove gimnazije novoimenovanome ravnatelju **Josipu Peričiću**, te se premjesti na ravnateljstvo gimnazije Zadarske, po imenovanju previšnjom Odlukom od 16 Travnja 1872.

8 Ožujka 1873. Učitelji sa učenicima držaše svečane zadušnice u crkvi S. Vlaha, za pokoj. Dragutina Deskovića, bivšeg. namjest. učitelja na ovoj gimnaziji, koji umrije u Beču, gdje se spravljao za ispite učiteljstva.

29 Ožujka. Svršetak prvoga polugodišta.

3. Travnja. Početak drugoga polugodišta.

21 - 26 Travnja. Pregledao i ispitivao nauk nemačkoga jezika, po nalogu vis. c. k. pokraj. uči. vijeća, prečas. gosp. **Vjekoslav** Dr. **Pavišić** nadzornik pučkijeh učiona, da o tome izvjesti C. K. Ministarstvo Bogoštovja i Prosvjete.

30 Travnja. Namjesni učitelj Dr. Gjivanović ode na do-

pust da se spravi i položi ispit učiteljstva; a na njegovo mjesto bi imenovan gimnazijalni pripravnik Roko Pizzetti.

14. Svibnja. Umrije namjesni učitelj Nikolić, koji bolovaše od početka Travnja; a na 15 i. m. bio mu je sprovod, po nastojanju učiteljâ i učenikâ dovoljno sjajan.

10 Svibnja. Gimnazijalni kateketa g. Skurla postignuvši od vis. c. k. pokraj. uči. vijeća dopust za mjesec dana, ode u Gradac, gdje učini ispit iz srpsko - hrvatskog jezika, da postane gimnazijalnim učiteljem. Za ovo vrijeme zamjenio ga je na gimnaziji po odredbi Prepošt. Episkopa. M. P. sveštenik Aćim Tonini.

26. Svibnja. Na mjesto pokojnoga Nikolića preuz. c. k. pokraj. uči. vijeće imenovalo je Gagliuffi Iva namjesnim učiteljem.

23, 24, 25, 26 Srpnja učinili su se pismeni ispiti zrelosti, a dneva 4, 5, 6, 7, 8, 9, ispiti usmeni pod predsjedništvom namjestničkog savjetnika, člana pokraj. uči. vijeća preč. g. Dr. Frane Danila. Ovim se ispitima podvrgoše 15 javnijeh učenika osmoga razreda, i 4 privatna. Od javnijeh, 11 biše proglašeni zrelim, i to četvorica s' odlikom: **Prodan** Ivo, **Zglav** Mato, **Carević** Jozo, **Svilokos** Niko. Od ostalijeh trojica ima ponoviti ispit iz jednog predmeta početkom škol. godine; četvorica je odbacena na 6 mjeseca, a jedan za cijelu godinu.

Pošljednjijeh dana Srpnja učinili su se pismeni ispiti za promak učenika na više razrede, a usmeni tečajem mjeseca Kolovoza.

28. Kolovoza. Svršetak ove školske godine.

Ovgje nam je napomenuti kako ni ove godine Gimnazija nije bila prosta od zasjeda i napasti, što javnijeh što tajnijeh, ovdašnjijeh Jezuita (vidi lanjski Program na strani 99 i 101). Ove godine M. P. Oci učiniše nešto znamenitijega, što vrijedi da se zabilježi u povjest ove gimnazije. Dneva 8 Veljače Ježovit **Manganotti**, koji se nazivlje punomoćnikom ovdašnjijeh Je-

zuita, zaustavi na javnoj gradskoj ulici c. k. gimnazijalnog kateketu, te u prisutnosti jednog bilježnika, koga je isti Manganotti sobom vodio za svjedoka, zabrani mu pod proklestvo da nema više propovijedati učenicima u gimnazijalnoj zbornici, niti službu božju služiti u crkvi gimnazijalnoj. Tako smiješna i bezakonita zabrana ostade, dakako, bez uspjeha, da Presvijetli Episkop **Zafron**, nagovoren od Ježovita, nepotvrdi prijetnju Manganotijevu pismenom naredbom na Kateketu.

Tim ohrabreni Ježoviti zapriječiše vrata na demanijalnoj kući, kupljenoj od Vlade navlaš da bude gimnaziji slobodan prolaz u svoju crkvu. Te poslije, pošto bihu izćerani od Vlade iz ove kuće, koju za milost privremeno primiše, a na mirne nehtjedoše nipošto vratiti, isti Ježoviti zavališe vrata na samoj crkvi, da zapriječe gimnaziji ulazak u nju. I tako stoji i danas uz prkos Vrhovnoj velecijenjenjenoj Odluci od 9 Travnja 1868, koja je priopćena u lanjskome Programu. Uslijed ovoga ježovitskog nasilja proti ovoj c. k. gimnaziji, osim prve ispovjedi i pričesti početkom ove škol. godine, iza 9 Veljače nije se mogla držati služba božja, niti nedjeljne propovjedi za gimnazijalnu mladež.

K.

DO ZNANJA.

Nova školska godina 1873-74 započeti će po običaju na 3 Studenoga.

Od dneva 28 Listopada do 3 Studenoga mogu se učenici upisati kod upraviteljstva ove gimnazije; a svaki učenik ima biti predstavljen od svoijeh roditelja, ili ko je mjesto njih.

Za one koji ulaze u I razred nije potrebita svjedočba od četvrtoga razreda pučkijeh učiona, već se imaju podvrći ispitu da budu primljeni. Na tome ispitu bitiće upitani:

a) iz vjeronauka koliko se uči na pučkim školama;

b) imaju se pokazati vještim u čitanju naški i talijanski; pa da poznaju glavne gramatikalne oblike s razlaganjem jednostavnijeh i složenijeh rečenica;

c) da znadu pisati po pravopisu našem i talijanskome;

d) da su uvježbani u ovršivanju 4 vrste glavnijeh računa s cijelim brojevima. Oni, što uslijed povoljna ispita budu primljeni, platiće f. 2 i 10 novč. Osim toga valja da prikažu krštenicu ili rogjenicu, za dokaz da su navršili 9 godina. Uz to treba je još i svjedočbe da su im bile navrnute ospice iliti boginje.

I oni učenici, koji dolaze iz drugijeh gimnazija, imaju prikazati, osim školske svjedočbe prošle godine, krštenicu ili rogjenicu; te i ovi plaćaju f. 2 i 10 novč. primarine.

Svaki upisani učenik, ako nije oprošten, ima platiti skularinu, za svako polugodište f. 8; i to prvi mjesec polugodišta, kod c. k. poreznog ureda. Učenici I razreda nemogu biti oprošteni od skularine za prvo polugodište.

Prošnje za oprost od skularine imaju se prikazati sa odnosnim svjedočbama na upraviteljstvo prvih osam dana polugodišta. Ko na vrijeme ne plati skularinu ili nepostigne oprost, valja da se odaleči od učilišta.

Popravni ispiti držaće se početkom školske godine.

U Dubrovnikn 28 Kolovoza 1873.

Josip Peričić
c. k. upravitelj.

Sadržaj.

